

JEUGDMONITOR® RIJNMOND

**HOE
GAAT HET MET
JOU?**

Rapportage gemeente Maassluis 2009

GGD
Rotterdam-Rijnmond

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
1. Inleiding	6
1.1. De Jeugdmonitor Rijnmond (JMR)	6
1.2. Onderzoekspopulatie	7
1.2.1. Aantal scholen.....	7
1.2.2. Respons per leeftijdsmoment.....	7
1.2.3. Geslacht en etnische herkomst.....	8
1.2.4. Sociaal-economische status (SES).....	10
1.2.5. Schoolniveau voortgezet onderwijs.....	10
1.3. Methode	11
1.3.1. Verschillende instrumenten.....	11
1.3.2. Verschillende gegevensbronnen.....	11
1.3.3. Toestemmingsprocedure	11
1.3.4. Vertrouwelijke afname.....	11
1.4 leeswijzer	12
2. Leefstijl.....	13
2.1. Voeding, beweging en overgewicht.....	13
2.2. Roken.....	20
2.3. Alcoholgebruik	21
2.4. Drugsgebruik.....	23
2.5. Seksueel gedrag.....	24
3. (Psychische) gezondheid en gedrag	27
3.1. (Psychische) gezondheid.....	27
3.1.1. Ervaren gezondheid	27
3.1.2. Emotionele problemen	28
3.2. Gedrag.....	31
3.2.1. Probleemgedrag.....	31
3.2.2. Spijbelen.....	36
3.2.3. Pesten	37
3.3. Beoordeling psychische gezondheid en gedrag.....	39
3.3.1. Score op psychosociale problemen	39
4. Leefomgeving	41
4.1. Gezin.....	41
4.1.1. Gezinssituatie.....	41
4.1.2. Ingrijpende gebeurtenissen.....	42
4.1.3. Ervaren problematiek thuis	44
4.2. Buurtbeleving	46
5. Conclusies	47
Literatuurlijst	51
Bijlage 1. Onderwerpen uit de JMR-vragenlijsten	53
Bijlage 2. Terugkoppeling resultaten JMR.....	55

Samenvatting

De GGD Rotterdam-Rijnmond onderzoekt en volgt de lichamelijke en psychische gezondheid en ontwikkeling van kinderen en jongeren van nul tot negentien jaar in samenwerking met het consultatiebureau (in de toekomst in samenwerking met het Centrum voor Jeugd en Gezin waar het consultatiebureau onderdeel van uitmaakt). Daarvoor maken de GGD en het consultatiebureau (in de toekomst het Centrum voor Jeugd en Gezin) gebruik van de Jeugdmonitor Rijnmond (JMR), een wetenschappelijk instrument dat gebruikt wordt om problemen in de (psychische) gezondheid van kinderen en jongeren te signaleren en te monitoren. De GGD en het consultatiebureau (in de toekomst het Centrum voor Jeugd en Gezin) proberen samen met ouders, scholen en andere instellingen deze problemen aan te pakken, bijvoorbeeld door advies te geven over mogelijke interventies. De uitkomsten van de JMR worden ook gebruikt om invulling te geven aan het preventief jeugdbeleid.

In dit rapport is de (psychische) gezondheid, leefstijl en leefomgeving van kinderen en jongeren in Maassluis beschreven. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten, verzameld in de periode 2007-2009, samengevat.

Leefstijl

Dertien procent van de kleuters en achttien procent van de kinderen in groep 7 hebben overgewicht. Van de jongeren in de derde klas van het voortgezet onderwijs geeft achttien procent aan (ernstig) overgewicht te hebben. Doordat dit gebaseerd is op zelfrapportage, is dit mogelijk niet betrouwbaar (Jansen et al., 2006). In Maassluis hebben meer meisjes in de derde klas (ernstig) overgewicht vergeleken met landelijke cijfers.

In de JMR zijn ook vragen gesteld over gewoonten die vaak samenhangen met overgewicht. Het aandeel kinderen en jongeren met ongezonde leefgewoonten voor wat betreft het eten van groente en fruit, frisdrankgebruik, onvoldoende bewegen en televisie kijken en computeren is aanzienlijk.

Tien procent van de derdeklassers rookt dagelijks. Van de kinderen in groep 7 heeft 26% ooit alcohol gedronken, in de derde klas is dit 57%. Recent alcoholgebruik, in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek, wordt door vier procent van de kinderen in groep 7 en 41% van de derdeklassers gerapporteerd. In de derde klas geeft een kwart van de leerlingen aan in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek overmatig alcohol te hebben gedronken. Zeven procent van de derdeklassers heeft in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek softdrugs gebruikt, één procent harddrugs.

Bijna een kwart van de kinderen in groep 7 geeft aan thuis en/of op school seksuele voorlichting te hebben gehad. Van de derdeklassers geeft zestien procent aan wel eens met iemand naar bed te zijn geweest. Van de leerlingen die met iemand naar bed zijn geweest (n=39), heeft 41% geen condoom gebruikt en tien procent helemaal geen voorbehoedsmiddel.

(Psychische) gezondheid en gedrag

Volgens de ouders heeft 97% van de kleuters een goede gezondheid. Van de kinderen in groep 7 geeft 89% aan zijn of haar gezondheid goed te vinden en van de derdeklassers geeft 84% dit aan. Van de leerlingen in groep 7 heeft twintig procent last van sombere gevoelens. Bij negentien procent van de derdeklassers is er sprake van emotionele problemen. 23% van de derdeklassers heeft suïcidegedachten en zeven procent van de derdeklassers heeft daadwerkelijk een suïcidepoging ondernomen.

Volgens de ouders heeft tien procent van de kleuters een zorgelijke score op psychosociale problemen, volgens de leerkrachten is dit acht procent. Bij drie procent van de kleuters vinden zowel de ouders als de leerkrachten dat er sprake is van psychosociale problemen. Van de kinderen in groep 7 heeft tien procent volgens de ouders een zorgelijke score op psychosociale problemen, volgens de leerkrachten zeven procent. Bij twee procent is bij de kinderen in groep 7 zowel volgens de ouders als de leerkrachten sprake van psychosociale problemen. Negentien procent van de derdeklassers geeft aan dat er een zorgelijke score op psychosociale problemen is.

Bij de leerlingen in groep 7 geeft dertien procent aan frequent probleemgedrag te vertonen (waaronder vandalisme en criminaliteit). 57% van de derdeklassers heeft zich tenminste eenmaal schuldig gemaakt aan probleemgedrag, 45% meer dan eenmaal. Tien procent van de derdeklassers heeft tenminste één keer een ernstig geweldsdelict gepleegd. Vijf procent van de kinderen in groep 7

en tien procent van de derdeklassers geeft aan wel eens een wapen bij zich te dragen, ongeveer één procent dagelijks.

Volgens de leerkrachten wordt achttien procent van de kleuters één of meerdere keren per maand gepest. Van de kinderen in groep 7 geeft 36% van de kinderen aan één of meerdere keren per maand gepest te worden, in de derde klas geeft veertien procent van de jongeren dit aan. 28% van de kleuters pest andere kinderen één of meerdere keren per maand. In groep 7 pest 36% van de kinderen één of meerdere keren per maand andere kinderen en in de derde klas geeft 22% dit aan. Leerkrachten geven bij één procent van de kleuters en minder dan één procent van de kinderen in groep 7 aan dat zij vaak afwezig zijn vanwege ongeoorloofd verzuim. Van de derdeklassers geeft vijftien procent aan in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek te hebben gespijbeld.

Leefomgeving

28% van de derdeklassers geeft aan problemen in de thuissituatie te ervaren.

90% van de ouders van kleuters vindt dat er genoeg buitenspeelmogelijkheden zijn in de buurt. Van de kinderen in groep 7 vindt veertien procent de buurt (helemaal) niet leuk en 39% vindt dat er niet genoeg te doen is. 50% van de kinderen in groep 7 voelt zich soms of (heel) vaak onveilig in zijn of haar buurt.

Verschillen naar geslacht, schoolniveau en etnische herkomst

Geslacht

Jongens in groep 7 en de derde klas vertonen vaker probleemgedrag dan meisjes. De jongens in de derde klas geven vaker aan een wapen bij zich te dragen. Volgens de leerkracht worden bij de kleuters de jongens vaker gepest dan de meisjes. Jongens scoren hoger op psychosociale problemen bij de kleuters (volgens ouders) en bij de kinderen in groep 7 (volgens leerkrachten). In de derde klas hebben meer jongens softdrugs gebruikt dan meisjes. De jongens in de derde klas geven vaker aan geen condoom te hebben gebruikt tijdens geslachtsgemeenschap dan meisjes.

De meisjes in de derde klas geven aan dat zij minder vaak ontbijten dan jongens. Ook bewegen de meisjes in groep 7 en de derde klas minder dan jongens. Meisjes in groep 7 hebben vaker sombere gevoelens dan jongens. In de derde klas hebben de meisjes vaker emotionele problemen en hebben vaker suïcidegedachten en –pogingen ondernomen. In de derde klas hebben meisjes meer ingrijpende gebeurtenissen meegemaakt en zij ervaren meer problemen in de thuissituatie dan jongens.

Schoolniveau

Vmbo-leerlingen scoren op een aantal aspecten ongunstiger dan havo/vwo-leerlingen.

Leerlingen op het vmbo hebben vaker overgewicht en zij ontbijten minder vaak vijf dagen per week, zij zijn minder vaak lid van een sportvereniging en sporten minder vaak minstens twee dagen per week. Ook roken zij vaker en hebben zij vaker overmatig alcohol gedronken. De vmbo-leerlingen geven minder vaak aan dat zij hun gezondheid als goed ervaren, hebben vaker een hoge score op psychosociale problemen, hebben meer emotionele problematiek en hebben vaker een suïcidepoging ondernomen. Als naar het gedrag wordt gekeken geven de vmbo-leerlingen vaker aan een wapen bij zich te dragen, vaker te spijbelen en vaker anderen te pesten. De vmbo-leerlingen geven vaker aan geslachtsgemeenschap te hebben gehad. Tenslotte geven de vmbo-leerlingen vaker aan problemen in de thuissituatie te ervaren dan havo/vwo-leerlingen.

Etnische herkomst

De kinderen en jongeren van Nederlandse herkomst scoren vaak gunstiger dan kinderen en jongeren van andere etnische herkomsten. Hier zijn een aantal uitzonderingen op. In groep 7 eten de autochtone kinderen minder vaak fruit volgens de norm. Kinderen in groep 7 van Nederlandse herkomst hebben vaker tenminste één ingrijpende gebeurtenis meegemaakt. Kinderen en jongeren van Nederlandse herkomst hebben vaker ooit alcohol gedronken (groep 7 en derde klas), recent alcohol gedronken (derde klas) en overmatig alcohol gedronken (derde klas).

Allochtone jongeren in de derde klas ontbijten minder vaak vijf dagen per week, zijn minder vaak lid van een sportvereniging en sporten minder vaak twee keer per week. Allochtone kinderen in groep 7 geven minder vaak aan seksuele voorlichting thuis en/of op school te hebben gehad. Het blijkt dat allochtone kinderen in groep 7 vaker incidenteel probleemgedrag vertonen. In de derde klas hebben allochtone jongeren vaker een suïcidepoging ondernomen. Allochtone kleuters wonen minder vaak bij beide ouders en vaker in een eenoudergezin of een andere gezinssituatie.

Kleuters van Turkse en Marokkaanse herkomst sporten minder vaak twee keer per week en de kinderen in groep 7 van Turkse en Marokkaanse herkomst zijn minder vaak lid van een sportvereniging. De kleuters van Marokkaanse herkomst kijken vaker meer dan één uur per dag televisie en/of computeren vaker.

Meer ouders van kleuters van een overige etnische herkomst geven aan dat hun kind meer dan twee uur per dag televisie kijkt en/of computert. Van de kinderen in groep 7 sporten de kinderen van een overige etnische herkomst minder vaak twee keer per week en kinderen van een overige herkomst worden vaker gepest.

Conclusie

Met het overgrote deel van de kinderen en jongeren in Maassluis gaat het goed. Toch gaat het met een aantal groepen kinderen en jongeren minder goed.

1. Inleiding

Dit rapport beschrijft de (psychische) gezondheid en leefstijlfactoren van kinderen en schoolgaande jongeren in Maassluis. De gegevens in dit rapport zijn verzameld in het kader van de Jeugdmonitor Rijnmond. Dit instrument van het jeugdbeleid van de gemeente Rotterdam meet op vaste momenten in het leven van een kind of jongere onder andere de (psychische) gezondheid. Samen met het preventief gezondheidsonderzoek, dat door het consultatiebureau (in de toekomst door het Centrum voor Jeugd en Gezin) en de GGD wordt afgenomen, geeft dit een goed beeld van de gezondheid van de jeugd in Maassluis.

In dit inleidende hoofdstuk wordt allereerst uiteengezet wat verstaan wordt onder de Jeugdmonitor Rijnmond. Vervolgens wordt de onderzoekspopulatie per afzonderlijk meetmoment beschreven, gevolgd door een beschrijving van de opzet van deze rapportage en uitgevoerde analyses. Het hoofdstuk sluit af met een leeswijzer.

1.1. De Jeugdmonitor Rijnmond (JMR)

De JMR is een wetenschappelijk instrument waarmee de GGD Rotterdam-Rijnmond de (psychische) gezondheid van kinderen en jongeren van nul tot negentien jaar op systematische wijze monitort. Het instrument wordt gebruikt in Maassluis maar ook in andere gemeenten in het verzorgingsgebied van de GGD Rotterdam-Rijnmond¹.

Aan de hand van vragenlijsten wordt op vier verschillende leeftijdsmomenten gemeten hoe het met de jeugd in Maassluis gaat, namelijk bij de peuters op 24 maanden², bij de kleuters in groep 2 en leerlingen in groep 7 van de basisschool en vervolgens in de derde klas van het voortgezet onderwijs. De zo verkregen informatie geeft inzicht in de ontwikkeling van de gezondheid van kinderen en de factoren die daarop van invloed zijn. Van de peuters waren echter, ten tijde van het schrijven van dit rapport, niet genoeg vragenlijsten van de ouders en niet genoeg lengte en gewicht gegevens beschikbaar. Om deze reden is er voor gekozen niet te rapporteren over de peuters.

Als integraal onderdeel van de jeugdgezondheidszorg (JGZ) draagt de informatie uit de JMR allereerst bij aan een goed beeld van de gezondheid van individuele kinderen en jongeren. Deze individuele gegevens worden gebruikt bij het preventief gezondheidsonderzoek van de JGZ. Daarnaast voert de GGD met de JMR de wettelijke taak uit van het signaleren en monitoren van de (psychische) gezondheid van kinderen en jongeren op collectief niveau. De JMR geeft op collectief niveau een beeld van de (psychische) gezondheid van bijvoorbeeld alle leerlingen van een bepaalde school of alle jeugd van dezelfde leeftijd uit één deelgemeente of van de totale gemeente. Aan de hand van deze gegevens geeft de GGD scholen, (deel)gemeenten en andere belanghebbenden advies en begeleiding bij de aanpak van bepaalde gezondheidsgerelateerde onderwerpen en de keuze voor mogelijke interventies.

---

¹ Het betreft de gemeenten Rotterdam, Barendrecht, Lansingerland, Capelle aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel, Ridderkerk, Albrandswaard, Vlaardingen en Schiedam.

² Het contactmoment bij de peuters wordt vanaf 2007 uitgevoerd op 24 maanden (voorheen met 30 maanden).

1.2. Onderzoekspopulatie

1.2.1. Aantal scholen

Zowel op het basisonderwijs als op het voortgezet onderwijs hebben alleen scholen voor regulier onderwijs³ deelgenomen aan de JMR.

In tabel 1.2.1 is het aantal deelnemende scholen of schoollocaties per leeftijdsmoment weergegeven. Het aantal scholen of schoollocaties dat deelneemt aan de JMR verschilt per leeftijdsmoment. Voor groep 2 en groep 7 onderwijs zijn gegevens uit het schooljaar 2008-2009 gebruikt. Voor het voortgezet onderwijs zijn gegevens van het schooljaar 2007-2008 gebruikt.

Tabel 1.2.1. Aantal en percentage deelnemende scholen aan de JMR

leeftijdsmoment	aantal scholen ¹ in Maassluis	aantal scholen ² die (gedeeltelijk) mee hebben gedaan aan JMR	
		aantal	%
Groep 2	9	9	100%
Groep 7	9	9	100%
VO3	2	2	100%

¹ Het aantal scholen in Maassluis, hierbij zijn alleen de hoofdlocaties geteld.

² Een school wordt hier meegerekend als hier data van beschikbaar is. Hier zitten bij de basisscholen ook scholen bij waar we alleen data beschikbaar hebben van ouders, kinderen en/of leerkrachten. Wanneer een basisschool uit meerdere locaties bestaat, wordt deze ook meegerekend als er maar van één locatie data van beschikbaar is.

1.2.2. Respons per leeftijdsmoment

De gegevensverzameling van de Jeugdmonitor Rijnmond vindt jaarlijks plaats. In dit rapport staan de meest recente gegevens beschreven per leeftijdsgroep.

In tabel 1.2.2. is per meetmoment weergegeven over welke periode de resultaten worden beschreven, welke gegevensbronnen zijn gebruikt en wat per meetmoment de respons is. In tabel 1.2.3. staat per meetmoment de leeftijd van de kinderen die deelnemen aan de JMR genoemd.

De gegevens van groep 2 (5-6 jarigen) en groep 7 (10-11 jarigen) betreffen in Maassluis *woonachtige* jongeren. De gegevens van het voortgezet onderwijs betreffen in Maassluis *schoolgaande* jongeren. De lage respons van de JGZ-vragenlijst bij kinderen in groep 2 en 7 is mogelijk te verklaren doordat ten tijde van de analyses nog niet alle kinderen in groep 2 en 7 door een JGZ-medewerker zijn gezien.

Tabel 1.2.2. Respons van de verschillende bronnen per leeftijdsmoment

leeftijdsmoment	schooljaar van afname	totaal aantal kinderen ¹	leerling		ouders		leerkracht		jgz- medewerker	
			aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Groep 2	2008-2009	331	-	-	292	88%	316	95%	211	64%
Groep 7	2008-2009	324	242	75%	245	76%	257	79%	110	34%
VO3	2007-2008	263	243	92%	-	-	-	-	-	-

¹ Bij groep 2, groep 7 en de derde klas van het voortgezet onderwijs wordt uitgegaan van alle leerlingen uit deze groepen van die scholen waar de JMR wordt afgenomen.

³ Het regulier voortgezet onderwijs bestaat uit vmbo (theoretische, gemengde en beroepsgerichte leerweg), havo en vwo.

Tabel 1.2.3. Leeftijd¹ van de kinderen/ jongeren per leeftijdsmoment

leeftijdsmoment	leeftijdscategorie	%
Groep 2	jonger dan 5 jaar	1%
	5 jaar	59%
	6 jaar	40%
	ouder dan 6 jaar	1%
Groep 7	jonger dan 10 jaar	0%
	10 jaar	50%
	11 jaar	44%
	ouder dan 11 jaar	7%
VO3	jonger dan 14 jaar	1%
	14 jaar	41%
	15 jaar	48%
	ouder dan 15 jaar	11%

¹ Leeftijd ten tijde van het invullen van de vragenlijst.

1.2.3. Geslacht en etnische herkomst

Voor alle leeftijdsmomenten geldt dat ongeveer de helft uit jongens en de andere helft uit meisjes bestaat (zie tabel 1.2.4.).

De etnische herkomst van de kinderen is bepaald aan de hand van de definitie van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Deze definitie gaat uit van zowel het geboorteland van het kind zelf, als van het geboorteland van de vader en de moeder. Een kind heeft een Nederlandse herkomst wanneer beide ouders in Nederland geboren zijn. In tabel 1.2.4 wordt voor de verschillende leeftijdsmomenten de verdeling naar geslacht en etnische herkomst weergegeven. Ter vergelijking is in de tabel ook de verdeling naar geslacht en etnische herkomst van de totale populatie in Maassluis van de verschillende leeftijdsmomenten opgenomen. Deze gegevens zijn aan de hand van de gegevens van het CBS bepaald. Er waren echter voor de leeftijdsmomenten niet afzonderlijk voor elk jaar gegevens beschikbaar, maar voor leeftijdsgroepen van vijf jaar. Om deze reden hebben we voor groep 2 5 tot 10 jaar, groep 7 10 tot 15 jaar en de derde klas 10 tot 20 jaar.

In de JMR is onderscheid gemaakt tussen de volgende etnische herkomsten; Nederlandse, Surinaamse, Antilliaans/Arubaanse, Marokkaanse, Turkse, Kaapverdiaanse en overige etnische herkomsten. Om voor de berekeningen voldoende aantallen te hebben, zijn alleen die etnische groepen per leeftijdsmoment apart beschreven, waarvan volgens het CBS meer dan vijf procent in de gemeente woont. De etnische groepen die kleiner zijn dan vijf procent, zijn bij de groep overige etnische herkomsten ingedeeld. Dit geldt alleen niet voor het voortgezet onderwijs, omdat het hier om schoolgaande kinderen gaat. Bij het analyseren is echter gebleken dat de etnische groepen bij de derde klas zo klein waren dat er geen betrouwbare analyses voor de etnische groepen apart kon worden gedaan. Daarom is een verdeling gemaakt in autochtone herkomst en allochtone herkomst.

Tabel 1.2.4. Verdeling naar geslacht en etnische herkomst¹

	jongens	meisjes	Nederlands	Marokkaans	Turks	Overige etnische herkomst ²
Groep 2	46%	54%	72%	5%	9%	14%
5-10 jarigen in Maassluis	49%	51%	67%	8%	10%	15%
Groep 7	43%	57%	65%	9%	12%	14%
10-15 jarigen in Maassluis	50%	50%	65%	9%	10%	16%
VO3	47%	54%	62%			38%
10-20 jarigen in Maassluis	51%	49%	66%			34%

¹ De gegevens over geslacht en etnische herkomst van de JMR populatie zijn bij groep 2 en groep 7 op de totale onderzoekspopulatie (ingevulde ouder- of leerkracht- of JGZ vragenlijst) en bij het voortgezet onderwijs op de populatie leerlingen die een vragenlijst heeft ingevuld.

² Bij het voortgezet onderwijs bestaat de groep 'Overige etnische herkomst' uit alle etnische herkomsten anders dan Nederlandse, deze groep is bij het voortgezet onderwijs dus anders samengesteld als bij groep 2 en 7.

Representativiteit en weging

Aan de hand van gegevens van het CBS is beoordeeld in hoeverre de verzamelde gegevens per leeftijdsgroep representatief zijn.

Bij de JMR-afname van de kleuters (groep 2) en groep 7 is de verdeling naar geslacht en etnische herkomst niet helemaal gelijk aan de verdeling in geheel Maassluis. In groep 7 zijn er naar verhouding minder jongens en meer meisjes waar gegevens van de JMR van zijn, dan er werkelijk zijn in Maassluis.

Omdat alle scholen voor regulier voortgezet onderwijs deelnemen aan de JMR kan de onderzochte populatie als representatief beschouwd worden voor de in Maassluis *schoolgaande* derdeklassers op het regulier voortgezet onderwijs. In vergelijking met de in Maassluis woonachtige populatie zijn er geen verschillen gevonden.

Om een representatief beeld te kunnen geven van de resultaten voor alle kleuters en leerlingen van groep 7 in de gemeente Maassluis zijn de gegevens gewogen, op zodanige wijze dat de resultaten van iedere leeftijdsgroep voor wat betreft de etnische herkomst in verhouding staan tot de etniciteit van de totale (woonachtige) leeftijdsgroep in Maassluis. De gegevens van het voortgezet onderwijs zijn niet gewogen naar de woonachtige populatie, omdat in dit gemeenterapport alleen uitspraken worden gedaan over de in Maassluis schoolgaande derdeklassers.

1.2.4 Sociaal-Economische Status (SES)

Om een indruk te krijgen van de sociaal-economische status (SES) van de JMR onderzoekspopulatie is in onderstaande tabel (tabel 1.2.5.) de werksituatie en het opleidingsniveau van de ouders weergegeven. Bij groep 2 en groep 7 zijn deze gegevens gebaseerd op rapportage door de ouders, bij derdeklassers op rapportage door de jongeren zelf.

Tabel 1.2.5. Verdeling naar werksituatie en opleidingsniveau van de ouders

	werksituatie ouders				opleidingsniveau ouders ¹				
	totaal	tenminste één werkende ouder	beide ouders werkloos	onbekend	laag	midden 1	midden 2	hoog	onbekend
Groep 2	259	90%	7%	4%	2%	20%	30%	28%	19%
Groep 7	235	89%	7%	4%	5%	14%	27%	31%	23%
VO3	235	89%	7%	3%	niet beschikbaar ²				

¹ Voor het opleidingsniveau is de volgende indeling gebruikt:

Laag: geen opleiding of basisonderwijs

Midden1: lbo/mavo

Midden2: mbo/havo/wo

Hoog:hbo/universiteit

² Van de derdeklassers zijn geen gegevens over het opleidingsniveau van de ouders beschikbaar, omdat dit niet is nagevraagd in de JMR-vragenlijst. De reden hiervoor is dat leerlingen dit vaak niet weten.

1.2.5. Schoolniveau voortgezet onderwijs

Van de JMR-onderzoekspopulatie volgt 50% van de derdeklassers onderwijs op vmbo-niveau en 50% op havo/vwo-leerlingenniveau.

1.3. Methode

1.3.1. Verschillende instrumenten

De vragenlijsten van de Jeugdmonitor Rijnmond bevatten voor ieder leeftijdsmoment specifieke onderwerpen die van toepassing zijn op deze leeftijd. Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van landelijk gevalideerde instrumenten. Sommige instrumenten zijn niet voor iedere leeftijdsgroep geschikt. Doordat de wijze waarop onderwerpen per leeftijdsmoment worden gemeten soms verschilt, kunnen de resultaten van de leeftijdsgroepen niet altijd onderling vergeleken worden. In bijlage I is een lijst opgenomen met de onderwerpen per leeftijdsmoment en het gebruikte instrument.

1.3.2. Verschillende gegevensbronnen

Bij groep 2 en groep 7 is gebruik gemaakt van verschillende gegevensbronnen, namelijk de ouder, de leerkracht, de JGZ verpleegkundige en het kind zelf (alleen groep 7). Het gebruik van meerdere informatiebronnen vergroot het inzicht in hoe het werkelijk met het kind gaat.

Afhankelijk van het onderwerp is voor de meest geschikte informatiebron gekozen.

Naast het kind zelf (in groep 7), zijn de ouders, omdat zij het kind het beste en het langste kennen, over het algemeen de beste informatiebron. Het voordeel van de leerkracht als informatiebron is dat de leerkracht een vergelijking met leeftijdsgenootjes kan maken. Voor het lichaamsgewicht zijn de metingen van de jeugdverpleegkundige het meest betrouwbaar.

In groep 2 en groep 7 zijn een aantal identieke vragen zowel aan de ouders als aan de leerkracht gevraagd. De antwoorden van de ouders en leerkrachten komen niet altijd met elkaar overeen.

Verschillen tussen ouders en leerkrachten zijn mogelijk omdat (Meijer en Veerman, 1989):

- kinderen niet in elke situatie hetzelfde gedrag laten zien. Met andere woorden: thuis kunnen kinderen zich anders gedragen of kunnen kinderen anders reageren op een situatie dan op school;
- verschillende gegevensbronnen andere referentiekaders (waarden en normen) kunnen hebben. Ouders kunnen bijvoorbeeld een gedrag normaal vinden of acceptabel vinden en de leerkracht niet;
- er een (bewuste of onbewuste) over- of onderrapportage door ouders of leerkrachten kan bestaan. Een ouder kan bijvoorbeeld door opvoedingsonzekerheid overrapporteren of juist onderrapporteren omdat hij of zij niet wil dat gezinsproblemen naar buiten komen.

1.3.3. Toestemmingsprocedure

Bij de Jeugdmonitor Rijnmond wordt, onder andere vanwege het grote aantal deelnemers, een passieve toestemmingsprocedure ('informed consent') gehanteerd. Dit houdt in dat ieder kind deelneemt aan het onderzoek tenzij een ouder hiertegen bezwaar heeft gemaakt. Ouders kunnen daarnaast ook bezwaar maken tegen het invullen van een vragenlijst door de leerkracht. Ook kunnen de kinderen zelf weigeren de vragenlijst in te vullen.

1.3.4. Vertrouwelijke afname

Om de informatie uit de vragenlijsten te kunnen gebruiken bij het verlenen van individuele zorg aan een kind, worden de vragenlijsten bij alle leeftijdsmomenten niet anoniem maar vertrouwelijk afgenomen. Hoewel bij groep 7 de informatie uit de vragenlijst, die het kind zelf invult, niet wordt gebruikt voor het verlenen van individuele zorg, wordt ook bij deze leeftijdsgroep de vragenlijst voor de kinderen op naam uitgedeeld.

Doordat de vragenlijsten bij de leerlingen op het basisonderwijs vertrouwelijk worden afgenomen, is het mogelijk om gegevens uit de verschillende vragenlijsten (ouder-, leerkracht-, JGZ- en leerlingvragenlijst) onderling te koppelen op individueel niveau, waardoor een goed totaalbeeld ontstaat van de gezondheidssituatie van het betreffende kind.

1.4 leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd: in hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de resultaten van de verschillende leefstijlfactoren, zoals voeding, beweging, genotmiddelengebruik en seksueel gedrag. In hoofdstuk 3 worden de resultaten weergegeven van de verschillende indicatoren voor (psychische) gezondheid en gedrag. Hoofdstuk 4 gaat vervolgens in op de leefomgeving, waaronder de gezinssituatie, problematiek thuis en buurtbeleving. Conclusies volgen tot slot in hoofdstuk 5.

Bij het lezen van dit rapport zijn de volgende punten belangrijk:

- Aan het begin van iedere paragraaf staan kernboodschappen. Hierin staan de meest opvallende resultaten over een bepaald onderwerp.
- De resultaten worden standaard geanalyseerd naar etnische herkomst en geslacht. Op deze manier kunnen risicogroepen geïdentificeerd worden. Wanneer er significante verschillen (of juist geen verschillen) gevonden zijn wordt dit in de tekst vermeld. Met significante verschillen worden verschillen bedoeld die met een waarschijnlijkheid van 95% niet op toeval berusten. Van de significante verschillen zijn de gevonden cijfers naar geslacht of herkomstgroepering in de tabel vetgedrukt.
- Er wordt zo veel mogelijk getoetst naar verschillende etnische herkomsten. Wanneer dit niet mogelijk is vanwege te kleine aantallen, zal er getoetst worden tussen autochtone herkomst en allochtone herkomst.
- Verschillen tussen de leeftijdsmomenten zijn niet getoetst op significantie en kunnen daarom op toeval berusten. Ook verschilt de vraagstelling soms per leeftijdsmoment, waardoor vergelijking tussen de leeftijdsmomenten niet goed mogelijk is. Bij het interpreteren van de resultaten van de tabellen en grafieken, waarin meerdere leeftijdsmomenten zijn opgenomen, dient hiermee rekening te worden gehouden.
- Bij het onderwerp buurtbeleving worden de resultaten niet geanalyseerd naar etnische herkomst, omdat de etnische herkomst sterk samenhangt met de wijk waarin de jongeren wonen. De resultaten van dit onderwerp worden, voor zover mogelijk, gepresenteerd per wijk.
- Als gevolg van tussentijdse afronding komen de percentages niet altijd precies op 100% uit.
- Tot slot worden de resultaten vergeleken met landelijke cijfers.

2. Leefstijl

Iemands persoonlijke stijl van leven wordt ook wel 'leefstijl' genoemd (Geerts en Heestermans, 1995). In dit hoofdstuk worden leefstijlgedragingen besproken die van invloed zijn op de gezondheid, zoals overgewicht, voeding, beweging, roken, alcoholgebruik, druggebruik en seksueel gedrag.

2.1. Voeding, beweging en overgewicht

Kernboodschap

- Dertien procent van de kleuters en achttien procent van de kinderen in groep 7 is te zwaar.
- Van de derdeklassers geeft achttien procent aan overgewicht te hebben.
- Meer leerlingen op het vmbo hebben ernstig overgewicht dan havo/vwo leerlingen.
- Meisjes in de derde klas in Maassluis hebben vaker (ernstig) overgewicht dan landelijk.
- Het eten van genoeg groente en fruit, het drinken van frisdrank, voldoende bewegen en de tijd die besteed wordt aan televisie kijken en computeren behoeft aandacht.
- In de derde klas zijn minder meisjes die minstens vijf dagen per week ontbijten dan jongens.
- Kinderen in groep 7 van Nederlandse herkomst eten minder vaak fruit volgens de norm.
- Allochtone jongeren in de derde klas ontbijten minder vaak minstens vijf dagen per week dan autochtone jongeren.
- Jongens in groep 7 en de derde klas bewegen meer dan meisjes.
- Kleuters van Turkse en Marokkaanse herkomst en kinderen in groep 7 van een overige etnische herkomst sporten minder vaak minstens twee keer per week.
- Kinderen in groep 7 van Turkse en Marokkaanse herkomst zijn minder vaak lid van een sportvereniging.
- Allochtone jongeren in de derde klas zijn minder vaak lid van een sportvereniging en sporten minder vaak minstens twee dagen per week.
- Kleuters van Marokkaanse herkomst (meer dan één uur) en van een overige etnische herkomst (meer dan twee uur) kijken vaker televisie en/of computeren vaker.
- Vmbo-leerlingen scoren ongunstiger op ontbijten, lid zijn van een sportvereniging en minstens twee dagen per week sporten dan havo/vwo-leerlingen.

Overgewicht en obesitas (ernstig overgewicht) vormen een toenemend gezondheidsprobleem onder de jeugd in Nederland en wereldwijd. Iemand heeft overgewicht als hij te zwaar is voor zijn lengte. De belangrijkste oorzaak van overgewicht is een disbalans tussen energie-inname en energieverbruik. Wanneer iemand al vanaf jonge leeftijd overgewicht heeft, zijn de gezondheidsgevolgen op latere leeftijd groot. Niet alleen bij volwassenen maar ook bij kinderen met (ernstig) overgewicht worden meer risicofactoren gevonden voor hart- en vaatziekten en diabetes mellitus type 2. Daarnaast hebben kinderen met overgewicht vaak ook nog overgewicht op latere leeftijd (Visscher en Schoemaker, 2008). Het aantal kinderen met (ernstig) overgewicht is de afgelopen jaren enorm toegenomen (Bulk-Bunschoten, Renders, Van Leerdam en Hirasing, 2005).

In Maassluis is dertien procent van de kleuters en achttien procent van de leerlingen in groep 7 te dik, zoals blijkt uit metingen door de jeugdgezondheidszorg. Van de derdeklassers op het voortgezet onderwijs geeft achttien procent aan te dik te zijn, dit is echter gebaseerd op zelfrapportage en er is daarom mogelijk sprake van onderrapportage (Jansen et al., 2006) (tabel 2.1.1.)⁴.

⁴ Overgewicht en obesitas zijn bepaald aan de hand van internationale geslacht- en leeftijdspecifieke afkappunten voor de Body Mass Index (Cole et al., 2000).

Tabel 2.1.1. Prevalentie van overgewicht en obesitas naar leeftijdsmoment

	overgewicht totaal			matig overgewicht			obesitas		
	totaal	jongens	meisjes	totaal	jongens	meisjes	totaal	jongens	meisjes
		s			s			s	
Kleuters	13%	10%	16%	12%	7%	15%	2%	2%	1%
Groep 7	18%	16%	21%	15%	16%	15%	3%	0%	6%
Derde klas	18%	15%	21%	15%	12%	17%	3%	3%	4%

In de tabel zijn de verschillen tussen jongens en meisjes dikgedrukt.

Vanwege te kleine aantallen kon er voor matig overgewicht en obesitas apart niet vergeleken worden naar geslacht, etnische herkomst en schoolniveau. Om deze reden is er alleen (ernstig) overgewicht (in tabel 2.1.1. staat dit onder Overgewicht totaal) getoetst. Voor alle leeftijdsmomenten zijn er voor (ernstig) overgewicht geen verschillen naar geslacht en etnische herkomst gevonden.

Wel hebben meer vmbo-leerlingen in de derde klas op het voortgezet onderwijs meer (ernstig) overgewicht dan havo/vwo-leerlingen (27% versus 10%).

Voeding en beweging

In de Jeugdmonitor Rijnmond vragenlijsten worden vragen gesteld over belangrijke leefstijl aspecten die vaak samenhangen met overgewicht: ontbijten, groente en fruit eten, frisdrank- en tussendoortjesgebruik, televisiekijken/computeren, buitenspelen en sporten. In de strijd tegen overgewicht richt de jeugdgezondheidszorg zich op het eten van groente en fruit, het verminderen van het aantal tussendoortjes tot maximaal drie per dag (Voedingscentrum), het stimuleren van ontbijten, vermindering van frisdrankgebruik (of andere gezoete dranken) tot maximaal twee per dag, vermindering van televisiekijken tot maximaal één uur per dag bij kinderen onder de zes jaar en maximaal twee uur per dag bij kinderen boven de zes jaar en het stimuleren van buiten spelen en sporten (Bulk-Bunschoten et al., 2005). De Nederlandse Norm Gezond Bewegen voor jeugdigen ligt op één uur matig intensieve beweging per dag, waarvan twee keer per week gericht op uithoudingsvermogen.

Voeding

(Ernstig) overgewicht hangt samen met *niet* ontbijten, mogelijk omdat de verleiding om te snoepen of snacken met een lege maag groter is (www.Overgewicht.org). Het percentage kinderen en jongeren dat minstens vijf dagen per week ontbijt, varieert van 96% bij de kleuters en kinderen in groep 7 tot 74% bij leerlingen in de derde klas van het voortgezet onderwijs. In de derde klas van het voortgezet onderwijs zijn er minder meisjes dan jongens die regelmatig ontbijten. Voor de kleuters en kinderen in groep 7 zijn er geen verschillen naar geslacht gevonden (tabel 2.1.2).

Tabel 2.1.2. Belangrijke voedingsgewoonten per leeftijdsmoment

item	geslacht	kleuters	groep 7	derde klas
Ontbijt minstens vijf dagen per week	totaal	96%	96%	74%
	jongens	97%	95%	85%
	meisjes	96%	96%	65%
Eet dagelijks fruit volgens de norm ¹	totaal	34%	16%	19%
	jongens	40%	16%	19%
	meisjes	29%	16%	19%
Eet dagelijks groente	totaal	25%	25%	30%
	jongens	27%	24%	28%
	meisjes	23%	26%	33%
Meer dan twee glazen fris per dag ²	totaal	42%	39%	38%
	jongens	45%	42%	43%
	meisjes	40%	37%	35%
Meer dan drie tussendoortjes per dag	totaal	2%	2%	-
	jongens	3%	1%	-
	meisjes	1%	2%	-

¹ Kleuters anderhalf stuk per dag, vanaf groep 7 twee stuks per dag. Bij alle leeftijdsgroepen mag één stuk fruit vervangen worden door een glas sinaasappel- of grapefruitsap.

² Frisdrank of andere gezonde dranken.

In de tabel zijn de verschillen tussen jongens en meisjes dikgedrukt.

In de derde klas ontbijten autochtone jongeren (82%) vaker minstens vijf dagen per week dan allochtone kinderen (62%). Vanwege te kleine aantallen kan er bij de kleuters en kinderen in groep 7 niet voor verschillen naar etnische herkomst worden getoetst.

Het Voedingscentrum adviseert tot negen jaar elke dag 50 tot 150 gram groente en anderhalf stuk fruit te eten. Vanaf negen jaar is het advies 150 tot 200 gram groente en twee stuks fruit. De fruitconsumptie is bekeken aan de hand van deze richtlijn, waarbij één stuk fruit vervangen mag worden door een glas sinaasappel- of grapefruitsap. Bij de groenteconsumptie is er gekeken of er elke dag groente wordt gegeten.

Het aantal kinderen dat fruit eet volgens de richtlijn gezonde voeding is 34% bij de kleuters, zestien procent bij de kinderen in groep 7 en negentien procent bij de jongeren in de derde klas van het voortgezet onderwijs. Het elke dag eten van groente is 25% bij de kleuters en kinderen in groep 7 en 30% in de derde klas van het voortgezet onderwijs. Voor het eten van groente en fruit zijn er geen verschillen naar geslacht gevonden.

Het blijkt dat allochtone kinderen (27%) in groep 7 vaker voldoende fruit eten dan autochtone kinderen (10%). Voor de kleuters en derdeklassers zijn er geen verschillen naar etnische herkomst gevonden voor het eten van fruit.

Kleuters van Turkse herkomst eten minder vaak zeven dagen per week groente. Voor het dagelijks eten van groente zijn geen verschillen naar etnische herkomst gevonden voor de kinderen in groep 7 en de derdeklassers.

In relatief veel tussendoortjes (zoals snacks, koek, snoep en gebak) zitten niet veel essentiële voedingsstoffen, zoals vitamines en mineralen. Veel van deze producten zorgen al snel voor extra calorieën omdat ze vaak veel vet en/of toegevoegde suikers bevatten. Daarom adviseert het Voedingscentrum per dag niet meer dan drie à vier keer iets tussendoor te eten en daarbij te kiezen voor 'gezonde' tussendoortjes.

Ook een hoge inname van frisdrank of andere suikerhoudende dranken hangt samen met overgewicht, doordat dranken met suiker ervoor zorgen dat er snel te veel calorieën binnenkomen. Verder levert frisdrank net als tussendoortjes geen belangrijke voedingsstoffen. Daarom vindt het Voedingscentrum dranken die geen calorieën leveren, zoals water, thee zonder suiker en light frisdrank, de beste keus. Light producten moeten door kinderen echter met mate gebruikt worden (van

één tot vier jaar niet meer dan één tot twee glazen light frisdrank, yoghurtranken of andere light producten met cyclamaat, tussen de vier en acht jaar niet meer dan drie eenheden).

In groep 2 drinkt 42% van de kleuters meer dan twee glazen frisdrank per dag. In groep 7 is dit iets lager, namelijk 39% en in de derde klas van het voortgezet onderwijs is dit 38%. Voor geen van de leeftijdsmomenten zijn er verschillen naar geslacht en etnische herkomst gevonden.

Van de kleuters en kinderen in groep 7 krijgt twee procent meer dan drie tussendoortjes per dag. Vanwege te kleine aantallen kon er niet vergeleken worden naar geslacht en etnische herkomst. Op het voortgezet onderwijs is niet gevraagd naar het eten van tussendoortjes (tabel 2.1.2.).

Beweging

Naast een gezonde voeding is ook bewegen belangrijk in de preventie van overgewicht.

Van de kleuters speelt slechts een kwart minstens vijf dagen per week buiten. Voor de kinderen in groep 7 ligt dit percentage hoger (44%). Bij de oudere leeftijdsgroepen is gekeken naar de sportfrequentie. Ongeveer tweederde van de oudere kinderen en jongeren is lid van een sportvereniging. Van de kleuters sport 56% minstens twee dagen per week en in groep 7 en in de derde klas van het voortgezet onderwijs is dit 70%. Jongens scoren op de bewegingsaspecten in de derde klas en groep 7 gunstiger dan meisjes, voor groep 7 geldt dit alleen niet voor het lid zijn van een sportvereniging. Er zijn geen verschillen naar geslacht gevonden voor de kleuters (tabel 2.1.3.).

Tabel 2.1.3. Belangrijke lichaamsactiviteiten per leeftijdsmoment

Item	geslacht	kleuters	groep 7	derde klas
Speelt minstens vijf dagen per week buiten	totaal	25%	44%	-
	jongens	24%	59%	-
	meisjes	25%	33%	-
Lid van een sportvereniging	totaal	-	68%	67%
	jongens	-	68%	77%
	meisjes	-	67%	57%
Sport minstens twee dagen per week	totaal	56%	70%	70%
	jongens	56%	77%	84%
	meisjes	56%	64%	58%
Kijkt veel tv of computert veel per dag ¹	totaal	78/33%	61%	86%
	jongens	83/33%	67%	85%
	meisjes	73/32%	56%	87%

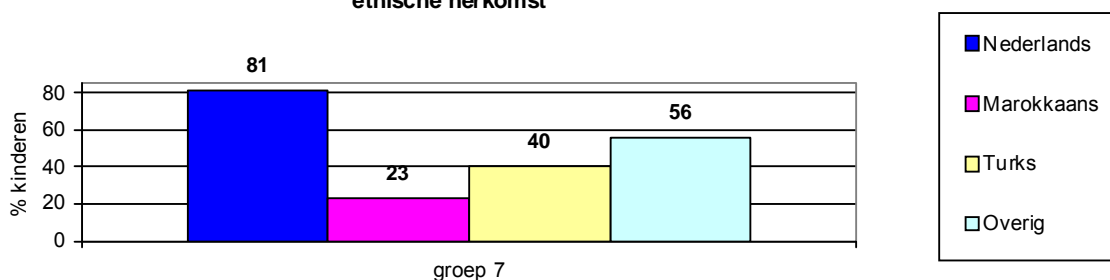
¹ Onder de zes jaar: een uur of meer, boven de zes jaar: meer dan twee uur. Bij de kleuters zijn beiden gerapporteerd (respectievelijk meer dan één uur en meer dan twee uur).

In de tabel zijn de verschillen tussen jongens en meisjes dikgedrukt.

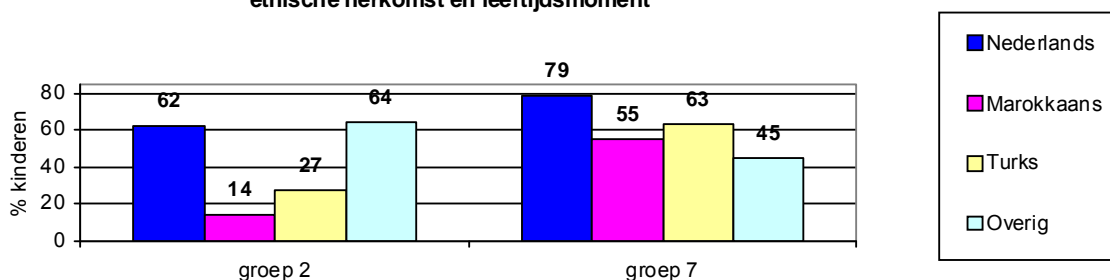
Voor de bewegingsaspecten zijn er verschillen naar etnische herkomst gevonden. Autochtone kinderen en jongeren geven meer aan te bewegen dan de andere etnische groepen. Kinderen van Nederlandse herkomst in groep 7 zijn vaker lid sportvereniging en kinderen van Turkse en Marokkaanse herkomst zijn minder vaak lid van een sportvereniging (figuur 2.1.2.). De autochtone derdeklassers (79%) zijn eveneens vaker lid van een sportvereniging dan de allochtone derdeklassers (45%).

Kinderen van Nederlandse herkomst in groep 2 en 7 sporten vaker minimaal twee keer per week buiten schooltijd en kinderen met een Marokkaanse (groep 2), Turkse (groep 2) of overige etnische herkomst (groep 7) sporten minder vaak twee keer per week (figuur 2.1.3.). Autochtone derdeklassers (76%) sporten ook vaker minimaal twee keer per week dan allochtone derdeklassers (58%). Voor buiten spelen is er voor groep 2 en 7 geen verschil naar etnische herkomst gevonden.

Figuur 2.1.2. Percentage kinderen in groep 7 dat lid is van een sportvereniging naar etnische herkomst

Figuur 2.1.3. Percentage dat minimaal twee keer per week sport buiten schooltijd naar etnische herkomst en leeftijdsmoment

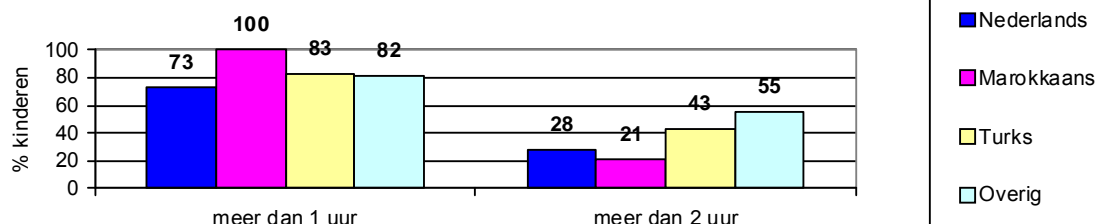

Naast de uren die er besteed worden aan bewegen, wordt er in de Jeugdmonitor ook gevraagd naar de uren die worden besteed aan passieve vrijetijdsbesteding, zoals televisie kijken en computeren. Niet alleen inactiviteit speelt een rol bij deze zittende activiteiten, maar bijvoorbeeld ook het nuttigen van snacks tijdens het televisie kijken. Geadviseerd wordt het televisie kijken/computeren onder de zes jaar te beperken tot niet langer dan een half uur en boven de zes jaar niet langer dan twee uur per dag.

Meer dan driekwart van de kleuters computert en/of kijkt meer dan één uur televisie per dag (78%) en een derde (33%) van hen computert en/of kijkt meer dan twee uur per dag televisie. Bij de oudere leeftijdsgroepen neemt televisie kijken en/of computeren toe met de leeftijd en loopt van 61% in groep 7 tot 86% in de derde klas van het voortgezet onderwijs. 61% van de leerlingen in groep 7 heeft een eigen televisie en/of computer op de kamer; jongens (69%) vaker dan meisjes (56%) (in de overige leeftijdsgroepen is hier niet naar gevraagd). Verder zijn voor televisie kijken/computeren geen verschillen naar geslacht gevonden.

Kleuters van Nederlandse herkomst computeren en/of kijken minder lang televisie en kleuters van Marokkaanse herkomst (meer dan één uur) en van een overige etnische herkomst (meer dan twee uur) kijken vaker televisie en/of computeren vaker (figuur 2.1.3). Voor de derdeklassers en groep 7 is er geen verschil naar etnische herkomst gevonden voor televisie kijken/computeren. Ook zijn er geen verschillen naar etnische herkomst gevonden voor de kinderen in groep 7 met een televisie en/of computer op hun kamer.

Figuur 2.1.3. Percentage kleuters dat veel televisie kijkt/computert naar etnische herkomst en aantal uur televisie/computer

Vmbo-leerlingen ontbijten minder vaak minstens vijf dagen per week, zijn minder vaak lid van een sportvereniging en sporten minder vaak minstens twee dagen per week dan havo/vwo-leerlingen (tabel 2.1.4).

Tabel 2.1.4. Leefstijlaspecten op het voortgezet onderwijs naar niveau

Item	niveau	derde klas
Ontbijt minstens vijf dagen per week	vmbo	61%
	havo/vwo	88%
Eet dagelijks fruit volgens de norm	vmbo	20%
	havo/vwo	18%
Eet dagelijks groente	vmbo	25%
	havo/vwo	36%
Meer dan twee glazen frisdrank per dag ¹	vmbo	39%
	havo/vmbo	38%
Lid van een sportvereniging	vmbo	50%
	havo/vwo	83%
Sport minstens twee dagen per week	vmbo	60%
	havo/vwo	79%
Kijkt veel tv of computert veel per dag ²	vmbo	88%
	havo/vwo	83%

¹ Ffrisdrank of andere gezoete dranken.

² Meer dan twee uur per dag.

In de tabel zijn de verschillen tussen het vmbo en havo/vwo dikgedrukt.

Vergelijking met landelijke cijfers

De meisjes in Maassluis in de derde klas hebben vaker (ernstig) overgewicht vergeleken met de landelijke cijfers (tabel 2.1.5.). De landelijke cijfers voor groep 2 en groep 7 zijn gebaseerd op onderzoek door TNO uit 2002-2004 (Van den Hurk et al, 2006). Voor de derde klas is het landelijke percentage gebaseerd op het HBSC-onderzoek, wat net als bij de JMR voor de derdeklassers gebaseerd is op zelfrapportage (Van Dorsselaar, Zeijl, Van den Eckhout, Ter Bogt en Vollebergh, 2007).

Tabel 2.1.5. Prevalentie van (ernstig) overgewicht in Maassluis en Nederland

	jongens		meisjes	
	(ernstig) overgewicht		(ernstig) overgewicht	
	Maassluis	Nederland	Maassluis	Nederland
Kleuters	10%	11%	16%	15%
Groep 7	16%	15%	21%	18%
Derde klas	15%	13%	21%	11%

Percentage (ernstig) overgewicht is *inclusief* obesitas.

In de tabel zijn de verschillen tussen Maassluis en de landelijke cijfers dikgedrukt.

Bron landelijke cijfers voor kleuters en groep 7: Van den Hurk et al., 2006; voor derde klas: Van Dorsselaar et al., 2007.

Een uitkomst van de 'Ga voor gezond!-test' van het NIGZ (www.gavoorgezond.nl) is dat de helft van de kinderen uit groep 1 tot en met 3 elke dag groente of fruit eet. Uit het HBSC-onderzoek (2005: Van Dorsselaar et al., 2007) komt naar voren dat 37% van de leerlingen uit groep 8 en 29% van de leerlingen van het voortgezet onderwijs elke dag fruit eten. Met betrekking tot het eten van groente

komt in dit onderzoek verder naar voren dat 44% van de leerlingen in groep 8 elke dag groente eten en op het voortgezet onderwijs is dit 41%. De cijfers over elke dag fruit en groente eten zijn vanwege de andere leeftijdsmomenten niet goed vergelijkbaar.

Door het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) wordt aangegeven dat 60% van de driejarigen en 67% van de 5-12 jarigen (bijna) iedere dag buiten speelt en dat 77% van de 8-12 jarigen lid is van een sportvereniging. Uit de HBSC-studie (Van Dorsselaer et al., 2007) komt nog naar voren dat op het voortgezet onderwijs 67% lid is van een sportvereniging. De percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

2.2. Roken

Kernboodschap

- In groep 7 geeft drie procent aan te roken, in de derde klas is dit 32%.
- In de derde klas rookt tien procent dagelijks.
- Leerlingen op het vmbo hebben vaker wel eens gerookt en roken vaker dagelijks dan leerlingen op het havo/vwo.

Roken verhoogt het risico op longkanker, hart- en vaatziekten en chronische luchtwegaandoeningen. Hoewel dit geen aandoeningen zijn die al veel bij de jeugd voorkomen, is het juist ook bij jongeren van belang om inzicht te krijgen in het rookgedrag, omdat blijkt dat vanuit de meeste volwassen rokers al in hun jeugd met roken begonnen zijn (Monshouwer, Verdurmen, Van Dorsselaer, Smit, Gorter en Vollebergh, 2008).

Roken (ooit)

Aan de leerlingen in groep 7 en de derde klas is gevraagd of zij roken of wel eens gerookt hebben.

Het aantal jongeren dat rookt stijgt met de leeftijd: drie procent van de leerlingen in groep 7 geeft aan wel eens te hebben gerookt, in de derdeklas is dit 32%. Voor groep 7 kon er vanwege te kleine aantallen niet naar geslacht en etnische herkomst worden vergeleken en in de derde klas is geen verschil naar geslacht en etnische herkomst gevonden. Leerlingen op het vmbo hebben vaker wel eens gerookt dan leerlingen op havo/vwo (38% versus 26%).

Dagelijks roken

Geen van de leerlingen in groep 7 geeft aan dagelijks te roken. In de derde klas wordt door tien procent van de leerlingen aangegeven dat zij dagelijks roken. Voor de derdklassers zijn geen verschillen gevonden naar geslacht en etnische herkomst. Leerlingen van het vmbo roken vaker dagelijks dan leerlingen van havo/vwo (15% versus 4%).

Aantal sigaretten

Vrijwel alle derdeklassers die dagelijks roken, roken meer dan één sigaret per dag. De meeste dagelijkse rokers geven aan gemiddeld twee tot vijf sigaretten (26%) of zes tot tien sigaretten (47%) per dag te roken.

Vergelijking met landelijke cijfers

Volgens landelijke cijfers van het Trimbos-instituut (Van Dorsselaer et al., 2007) is het rookgedrag door jongeren op het voortgezet onderwijs (12-16 jaar) als volgt; 33% heeft wel eens gerookt en acht procent rookt dagelijks. De percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

2.3. Alcoholgebruik

Kernboodschap

- 26% van de leerlingen in groep 7 en 57% van de derdeklassers heeft wel eens alcohol gedronken.
- Vier procent van de leerlingen in groep 7 en 41% van de derdeklassers heeft in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek alcohol gedronken.
- Van de derdeklassers heeft een kwart van de jongeren in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek tijdens één gelegenheid vijf of meer glazen alcohol gedronken.
- Autochtone jongeren in de derde klas drinken vaker alcohol en vaker overmatig alcohol dan allochtone jongeren.
- In groep 7 hebben kinderen van Nederlandse herkomst vaker ooit alcohol gedronken.
- Leerlingen op het vmbo hebben vaker overmatig alcohol gebruikt dan leerlingen op havo/vwo.

Drinken voor het zestiende levensjaar levert gezondheidsrisico's op, omdat de hersenen nog niet volledig ontwikkeld zijn. De alcoholgerelateerde gezondheidsschade die zich al op jonge leeftijd openbaart zijn vooral de acute consequenties van alcoholgebruik, zoals alcoholvergiftiging. Alcoholgebruik gaat echter ook gepaard met schade die zich op lange termijn uit, zoals hersenschade en kanker. Bovendien blijkt uit onderzoek dat vroeg beginnen met drinken de kans op alcoholproblemen op latere leeftijd vergroot (Trimbos-insituut, 2008).

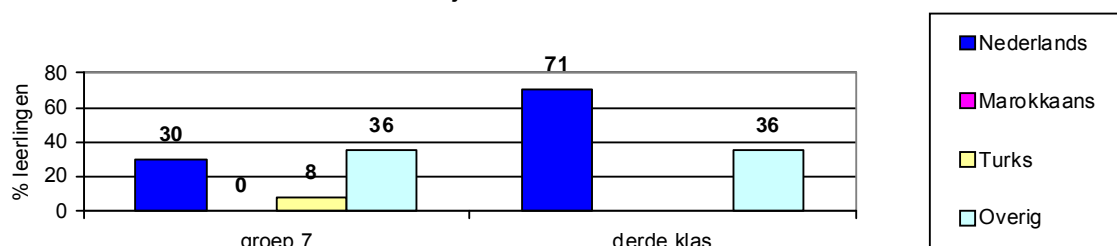
Aan de leerlingen in groep 7 en de derde klas is gevraagd of zij ooit alcohol gedronken hebben, en zo ja, hoe vaak zij in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek alcohol hebben gedronken (actueel alcoholgebruik). Aan de leerlingen in het voortgezet onderwijs is vervolgens ook gevraagd of ze in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek wel eens vijf glazen alcohol of meer hebben gedronken bij één gelegenheid.

Alcoholgebruik (ooit)

Ongeveer een kwart (26%) van de leerlingen in groep 7 van de basisschool heeft wel eens alcohol gedronken. In de derde klas heeft 57% van de leerlingen wel eens alcohol gedronken.

Voor de kinderen in groep 7 en de derdeklassers is er geen verschil naar geslacht gevonden. Kinderen en jongeren van Nederlandse herkomst geven vaker aan wel eens alcohol te hebben gedronken. Kinderen van Marokkaanse herkomst (groep 7), Turkse herkomst (groep 7) en allochtone kinderen (derde klas) geven dit minder vaak aan (figuur 2.3.1.). Voor het voortgezet onderwijs is er geen verschil gevonden naar schoolniveau.

Figuur 2.3.1. Percentage jongeren dat ooit alcohol heeft gedronken naar etnische herkomst en leeftijdsmoment

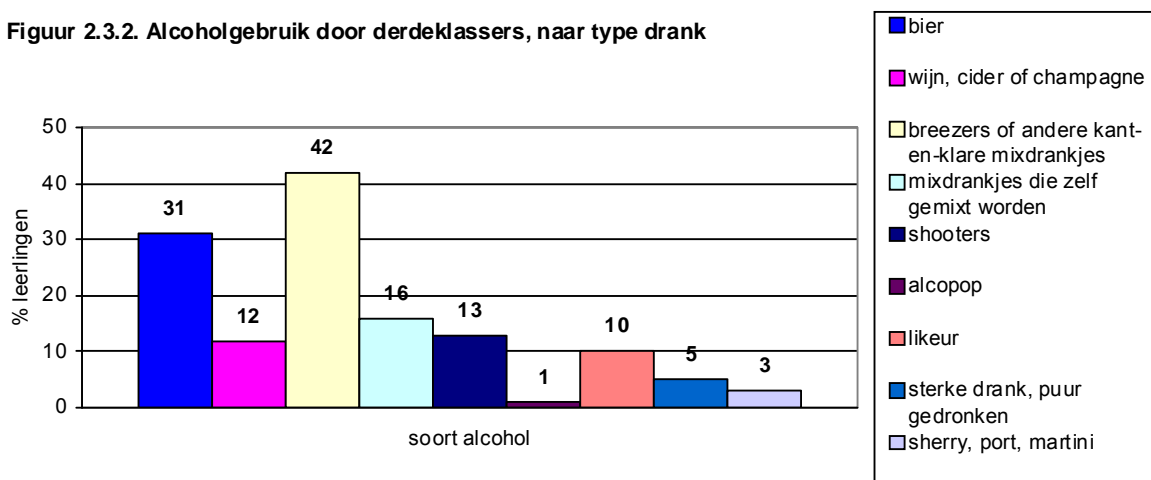
Bij de derdeklassers zijn de jongeren met een Marokkaanse en Turkse herkomst in de groep Overig opgenomen.

Jongeren drinken vooral in het weekend. Van de derdeklassers geeft 47% aan wel eens alcohol te drinken in het weekend, zes procent drinkt wel eens doordeweeks.

Bij de derdeklassers is gekeken wat voor soort alcohol de kinderen voornamelijk drinken. De kant en klare mixdrankjes (waaronder breezers) en bier zijn de meest populaire alcoholhoudende drankjes (figuur 2.3.2.). Jongens (40%) drinken vaker bier dan meisjes (23%). Mixdrankjes (breezers) en wijn zijn daarentegen populairder onder meisjes (respectievelijk 52% en negentien procent) dan onder

jongens (respectievelijk 30% en vier procent). Jongeren op havo/vwo drinken vaker bier en wijn (respectievelijk 38% en zeventien procent) dan leerlingen op het vmbo (respectievelijk 23% en acht procent). De vmbo-leerlingen (acht procent) drinken daarentegen vaker sterke drank, puur gedronken dan havo/vwo-leerlingen (drie procent).

Figuur 2.3.2. Alcoholgebruik door derdeklassers, naar type drank

Recent alcoholgebruik

Vier procent van de leerlingen in groep 7 heeft in de vier weken voor het onderzoek alcohol gedronken. In de derde klas is dit 41% van de leerlingen.

Voor de kinderen in groep 7 kan er vanwege te kleine aantallen niet vergeleken worden naar geslacht en etnische herkomst. Op het voortgezet onderwijs is er geen verschil tussen jongens en meisjes gevonden. Als naar etnische herkomst wordt gekeken, valt op dat de autochtone leerlingen (50%) in de derde klas vaker recent alcohol hebben gedronken dan allochtone kinderen (25%). Bij de derdeklassers is er geen verschil naar schoolniveau gevonden.

Overmatig alcoholgebruik

In de derde klas heeft ongeveer een kwart van de leerlingen (26%) in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek tijdens één gelegenheid vijf of meer glazen alcohol gedronken. Aan de kinderen in groep 7 is hier niet op deze manier naar gevraagd.

Bij de derdeklassers is geen verschil naar geslacht gevonden. Wanneer gekeken wordt naar verschillen naar etnische herkomst, valt in de derde klas op dat autochtone kinderen (32%) in de afgelopen vier weken wel eens vijf of meer glazen hebben gedronken bij één gelegenheid dan allochtone kinderen (zeventien procent). De leerlingen van het vmbo (33%) drinken vaker meer dan vijf glazen alcohol bij één gelegenheid dan leerlingen van havo/vwo (twintig procent).

Vergelijking met landelijke cijfers

Landelijk heeft 49% van de leerlingen in groep 8 en 77% van de 12-16 jarigen wel eens alcohol gedronken (Van Dorsselaer et al., 2007). De percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

2.4. Drugsgebruik

Kernboodschap

- Zeven procent van de derdeklassers heeft in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek softdrugs gebruikt, één procent heeft harddrugs gebruikt.
- Meer jongens dan meisjes hebben in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek softdrugs gebruikt.

Sommige jongeren zijn geneigd om met drugs te experimenteren. Redenen om drugs te gebruiken zijn meestal nieuwsgierigheid, stoer gedrag, behoefte aan sociale acceptatie of psychische problemen. Cannabisproducten als hasj, wiet en marihuana worden softdrugs genoemd. Deze middelen hebben geen sterk verslavende werking. Wel verminderen ze het reactie- en concentratievermogen en hebben ze een negatieve invloed op het korte termijn geheugen. Hierdoor kunnen leerprestaties verminderen. XTC, cocaïne en heroïne zijn harddrugs. Deze middelen zijn (zeer) verslavend en schadelijk voor de gezondheid (Trimbosinstituut, 2008).

Aan de leerlingen in de derde klas is gevraagd of zij in de vier weken voor het onderzoek marihuana of hasj hebben gebruikt. Aan de leerlingen is ook gevraagd of zij in deze periode harddrugs (XTC, cocaïne, heroïne) hebben gebruikt.

Softdrugsgebruik

In de derde klas geeft zeven procent aan in de vier weken voor het onderzoek marihuana of hasj te hebben gebruikt. Dit percentage is hoger voor jongens (11%) dan voor meisjes (4%). Er is geen verschil naar etnische herkomst of schoolniveau.

Harddrugsgebruik

Één procent van de derdeklassers geeft aan in de laatste vier weken harddrugs te hebben gebruikt. Door de geringe aantallen kan er niet getoetst worden naar geslacht, schoolniveau en etnische herkomst.

Vergelijking landelijke cijfers

Landelijk geeft zeven procent van de scholieren op het voortgezet onderwijs aan de laatste maand softdrugs te hebben gebruikt en geeft twee procent van de scholieren op het voortgezet onderwijs aan de afgelopen maand harddrugs te hebben gebruikt (Van Dorsselaer et al., 2007; Monshouwer et al., 2008). De percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

2.5. Seksueel gedrag

Kernboodschap

- 23% van de kinderen in groep 7 zegt thuis en/of op school seksuele voorlichting te hebben gehad.
- Meer autochtone kinderen in groep 7 hebben seksuele voorlichting gehad dan allochtone leerlingen.
- 49% van de derdeklassers heeft gevreeën zonder geslachtsgemeenschap, zestien procent heeft geslachtsgemeenschap gehad.
- Meer leerlingen op het vmbo hebben wel eens geslachtsgemeenschap gehad dan leerlingen op havo/vwo.
- Van de derdeklassers die geslachtsgemeenschap hebben gehad (n=39), heeft 41% geen condoom gebruikt.
- Meer jongens dan meisjes hebben tijdens de laatste keer geslachtsgemeenschap geen condoom gebruikt.
- Tien procent van de jongeren in de derde klas die wel eens geslachtsgemeenschap hebben gehad heeft geen voorbehoedsmiddel gebruikt.

Seksuele voorlichting

Kinderen verkennen al op jonge leeftijd de intimiteit met anderen. Om kinderen een evenwichtige basis te kunnen bieden voor hun seksuele en relationele ontwikkeling moeten ouders en leerkrachten daar goed op zijn voorbereid (Van der Doef, 2003).

Seksuele voorlichting aan kinderen blijkt echter een moeilijk onderwerp voor veel ouders. Veel ouders stellen daarom het moment waarop ze met hun kinderen over seks beginnen te praten uit, en verwachten dat tijdens de biologielees op school een en ander uitgelegd wordt (Van der Doef, 2003). Relationele en seksuele vorming is inmiddels een kerndoel in het voortgezet onderwijs, waardoor alle 13-15 jarigen minimaal één jaar binnen het vak biologie en verzorging enige mate van seksuele voorlichting krijgen. Maar seksuele voorlichting in het voortgezet onderwijs is niet voldoende. Seksuele voorlichting moet al veel eerder, namelijk op de basisschool beginnen. Helaas is dit in het basisonderwijs nog geenszins het geval; naar schatting wordt op slechts tien procent van alle basisscholen in Nederland seksuele voorlichting gegeven (Van der Doef, 2003).

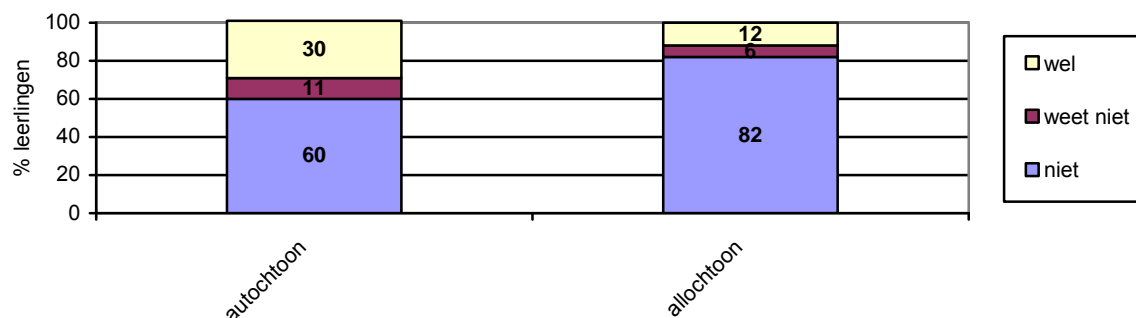
Aan de leerlingen in groep 7 is gevraagd of ze thuis en op school seksuele voorlichting hebben gehad.

Van de kinderen in groep 7 geeft 21% aan thuis seksuele voorlichting te hebben gehad; 73% geeft aan dat dit niet het geval is en zes procent weet het niet. Hier is geen verschil naar geslacht op gevonden. Autochtone kinderen (26%) geven vaker aan thuis seksuele voorlichting te hebben gehad dan allochtone kinderen (tien procent).

Zes procent van de leerlingen in groep 7 geeft aan seksuele voorlichting gehad te hebben op school; 85% geeft aan dat dit niet het geval is en negen procent weet het niet. Hier is geen verschil naar geslacht en etnische herkomst op gevonden.

In totaal geeft 23% van de leerlingen in groep 7 aan seksuele voorlichting te hebben gehad, thuis en/of op school, 67% geeft aan geen seksuele voorlichting te hebben gehad en tien procent weet het niet. Hier is geen verschil naar geslacht op gevonden. Autochtone kinderen geven vaker aan seksuele voorlichting te hebben gehad dan allochtone kinderen (figuur 2.5.1.).

Figuur 2.5.1. Percentage kinderen in groep 7 dat aangeeft thuis en/of op school seksuele voorlichting te hebben gehad naar etnische herkomst

Seksueel contact

Tijdens de adolescentie neemt de seksuele ontwikkeling en het experimenteren met sex een belangrijke plaats in. Jongeren beginnen steeds vroeger te experimenteren op dit gebied en omdat ze steeds later een vaste relatie aangaan duurt deze periode doorgaans langer (Van Dorselaer et al., 2007).

In de Jeugdmonitor zijn aan de leerlingen in de derde klas vragen gesteld over seksueel contact (vrijen met iemand zonder met elkaar naar bed te gaan en geslachtsgemeenschap). Ook zijn vragen gesteld over (on)veilig vrijen.

Vrijen met iemand (zonder met elkaar naar bed te gaan) wordt door 49% van de derdeklassers aangegeven. Het hebben van geslachtsgemeenschap (met iemand naar bed gaan) wordt door zestien procent van de derdeklassers gerapporteerd.

Voor beide gedragingen is geen verschil naar geslacht gevonden. Autochtone jongeren (55%) rapporteren vaker te hebben gevreeën (zonder met elkaar naar bed te gaan) dan allochtone jongeren (40%). Voor geslachtsgemeenschap is geen verschil gevonden. Voor vrijen (zonder met elkaar naar bed te gaan) is geen verschil op schoolniveau gevonden. Het percentage jongeren dat aangeeft wel eens met iemand naar bed te zijn geweest is hoger op het vmbo (24%) dan op havo/vwo (negen procent).

Aantal sekspartners

Van de leerlingen die al wel eens geslachtsgemeenschap hebben gehad (n=39), geeft 54% van de derdeklassers aan met meerdere personen geslachtsgemeenschap te hebben gehad.

Gebruik van voorbehoedsmiddelen

Wanneer jongeren onveilig vrijen, brengt dit risico's met zich mee voor de gezondheid. Jongeren die zonder condoom geslachtsgemeenschap hebben, lopen risico op een seksueel overdraagbare aandoening (soa). Ook lopen ze risico op een onbedoelde zwangerschap indien ook geen pil of ander anticonceptiemiddel wordt gebruikt (Schrijver en Schoemaker, 2008). Onderzoek wijst uit dat soa's onder Nederlandse jongeren nog steeds toenemen (Van Dorselaer et al., 2007). Deze toename valt deels te verklaren door de grotere testbereidheid onder jongeren waardoor het aantal gediagnosticeerde soa's toeneemt. Maar ook het toegenomen aantal seksueel actieve jongeren en het aantal wisselende sekspartners is een mogelijke verklaring hiervoor (Schrijvers en Schoemaker, 2008).

Onder derdeklassers die aangeven wel eens met iemand naar bed zijn geweest (n=39) rapporteert 41% daarbij niet altijd een condoom te hebben gebruikt. Meer jongens (63%) dan meisjes (twintig procent) geven aan wel eens zonder condoom met iemand naar bed te zijn geweest. Voor condoomgebruik is er geen verschil naar etnische herkomst gevonden. Condoomgebruik kan vanwege te kleine aantallen niet vergeleken worden naar schoolniveau.

Ruim eenderde (36%) van de derdeklassers, die wel eens geslachtsgemeenschap hebben gehad, geven aan bij de laatste keer dat ze geslachtsgemeenschap hadden een ander voorbehoedsmiddel (bv. pil, spiraaltje, prikpil) te hebben gebruikt. Voor het hebben gebruikt van een ander

voorbehoedsmiddel is geen verschil naar geslacht gevonden. Dit kon vanwege te kleine aantallen niet vergeleken worden naar etnische herkomst en schoolniveau.

Uit tabel 2.5.1. blijkt dat een aanzienlijk deel van de jongeren zich tijdens de laatste keer geslachtsgemeenschap onvoldoende heeft beschermd tegen soa en/of zwangerschap. Tien procent van de derdeklassers heeft bij de laatste keer geslachtsgemeenschap geen enkel voorbehoedsmiddel gebruikt (tabel 2.5.1.). Ongeveer één vijfde van de jongeren (21%) heeft meerdere voorbehoedsmiddelen gebruikt.

Tabel 2.5.1. Voorbehoedmiddelengebruik bij de laatste keer geslachtsgemeenschap

	derdeklassers (N=39)
Geen voorbehoedsmiddel	10%
Alleen condoom	54%
Alleen ander voorbehoedsmiddel (bv. de pil, spiraaltje, prikpil)	13%
Zowel condoom als ander voorbehoedsmiddel	21%
Weet niet of een condoom en/of ander voorbehoedsmiddel is gebruikt	3%

Waarom geen condoom?

Aan de jongeren die aangegeven hebben niet altijd een condoom te hebben gebruikt (n=16) is gevraagd naar de reden om geen condoom te gebruiken. De meest genoemde redenen om geen condoom te gebruiken zijn 'omdat we er niet aan dachten', 'omdat we geen condooms bij ons hadden', 'omdat de pil of ander voorbehoedsmiddel werd gebruikt', 'omdat wij vaste verkering hadden' en 'omdat vrijen met een condoom niet zo lekker is'.

Vergelijking met landelijke gegevens

Landelijke cijfers van het Trimbos-instituut laten zien dat vijftien procent van de 12-16 jarigen ooit geslachtsgemeenschap hebben gehad. Het condoomgebruik bij de laatste keer geslachtsgemeenschap is volgens landelijke gegevens 82% (Van Dorsselaer et al., 2007). De percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

3. (Psychische) gezondheid en gedrag

Elk kind vertoont wel eens agressief gedrag of is wel eens angstig. Maar wanneer is dit gedrag gezond en wanneer spreekt men van problematisch gedrag bij kinderen en jongeren? Deze grens is niet gemakkelijk te trekken. Wat normaal gedrag is op een bepaalde leeftijd, kan op latere leeftijd wel problematisch zijn. Het gedrag van kinderen en jongeren verschilt ook sterk per situatie. Op school gedragen de meeste kinderen zich anders dan thuis. Om te beoordelen of het gedrag van een kind gezond of problematisch is, dient men dan ook rekening te houden met enerzijds de leeftijd van het kind en anderzijds met informatie van verschillende informanten (Schrijvers en Schoemakers, 2008).

In dit hoofdstuk komen de twee belangrijkste typen psychische problemen van de jeugd aan de orde: emotionele problemen en gedragsproblemen. Deze problemen worden ook wel internaliserende en externaliserende problemen genoemd (Schrijvers en Schoemakers, 2008). Externaliserend gedrag is naar buiten gericht en storend voor de omgeving. Het gaat hierbij om agressief en normoverschrijdend gedrag. Internaliserend gedrag is meer naar binnen gericht en daardoor voornamelijk storend voor het kind of de jongere zelf. Voorbeelden zijn angst, depressiviteit, teruggetrokkenheid, psychosomatische klachten (bijvoorbeeld hoofdpijn en buikpijn zonder aanwijsbare medische oorzaak) en eenzaamheid. Daarnaast komen in dit hoofdstuk ook de ervaren gezondheid en de scores op de vragenlijsten voor psychosociale problemen aan de orde.

3.1. (Psychische) gezondheid

3.1.1. Ervaren gezondheid

Kernboodschap

- Volgens de ouders heeft 97% van de kleuters een goede gezondheid en 89% van de kinderen in groep 7 en 84% van de derdeklassers geeft aan zijn/haar gezondheid (heel) goed te vinden.
- Meer leerlingen op havo/vwo beoordelen hun gezondheid als (heel) goed dan leerlingen op het vmbo.

Op alle leeftijdsmomenten is een algemene vraag over ervaren gezondheid gesteld. Bij kleuters is deze vraag door ouders beantwoord. Vanaf groep 7 hebben kinderen/jongeren zelf een oordeel gegeven over hun gezondheid.

Kleuters

Volgens de ouders heeft 97% van de kleuters een goede gezondheid. Vanwege te kleine aantallen kan er niet vergeleken worden naar geslacht en etnische herkomst.

Groep 7 en derdeklassers

Van de leerlingen in groep 7 geeft 89% aan zijn gezondheid (heel) goed te vinden, bij de derdeklassers is dit 84%. Voor de kinderen in groep 7 en de derdeklassers is er geen verschil naar geslacht en etnische herkomst gevonden. Leerlingen op het vmbo (78%) ervaren hun gezondheid minder vaak als (heel) goed dan leerlingen op havo/vwo (91%).

Vergelijking met landelijke cijfers

Landelijke cijfers van het CBS laten zien dat 95% van de ouders van 0-11 jarigen de gezondheid van hun kind als goed tot zeer goed ervaart (CBS Statline, 2008). In ditzelfde onderzoek is gevonden dat 90% van de 12-17 jarigen zijn gezondheid als goed tot zeer goed ervaart (CBS Statline, 2008). De percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

3.1.2. Emotionele problemen

Kernboodschap

- Twintig procent van de leerlingen in groep 7 heeft een hoge score op sombere gevoelens.
- Meer meisjes in groep 7 hebben een hoge score op sombere gevoelens dan jongens.
- Negentien procent van de derdeklassers heeft een zorgelijke score op emotionele problematiek.
- Meer meisjes in de derde klas hebben een zorgelijke score op emotionele problematiek dan jongens.
- 23% van de derdeklassers heeft in de afgelopen twaalf maanden minstens één keer gedacht om een eind aan het leven te maken, zeven procent heeft ooit een suïcidepoging ondernomen.
- Meer meisjes in de derde klas hebben suïcidegedachten en suïcidepogingen ondernomen dan jongens.
- Meer vmbo-leerlingen hebben een zorgelijke score op emotionele problemen en hebben vaker een suïcidepoging ondernomen dan havo/vwo-leerlingen.
- Meer allochtone jongeren in de derde klas geven aan een suïcidepoging te hebben ondernomen dan autochtone jongeren.

Verschillende longitudinale onderzoeken tonen aan dat emotionele problemen in de jeugd in veel gevallen voortduren tot in de volwassenheid (Schrijvers en Schoemakers, 2008). Uit onderzoek is ook gebleken dat veel angst- en stemmingsstoornissen bij volwassenen hun oorsprong hadden in de jeugd. Daarnaast verhogen ernstige emotionele problemen, en voornamelijk somberheidgevoelens, (later) de kans op suïcide. Het inzicht krijgen in deze emotionele problemen in de jeugd is dan ook van groot belang (Schrijvers en Schoemakers, 2008).

Kleuters

Aan de ouders en leerkrachten van de kleuters is een vijftal vragen gesteld over de mate waarin emotionele problemen aanwezig zijn (SDQ emotionele problemen⁵). De resultaten zijn in tabel 3.1.1. weergegeven. Omdat deze subschalen in Nederland voor kleuters nog niet gevalideerd zijn worden voor de kleuters niet de score van de schaal gerapporteerd.

‘Zenuwachtig in nieuwe situaties’ lijkt er relatief uit te springen bij de ouders (tien procent) en leerkrachten (vijf procent). Vanwege te kleine aantallen kunnen bij de ouders alleen de vragen over ‘zenuwachtig nieuwe situaties’ en ‘voor veel dingen bang’ getoetst worden naar geslacht en etnische herkomst. Voor deze twee vragen is geen verschil naar geslacht en etnische herkomst gevonden.

Bij de leerkrachten kan vanwege te kleine aantallen alleen ‘zenuwachtig in nieuwe situaties’ getoetst worden naar geslacht en etnische herkomst. Voor deze vraag is er geen verschil naar geslacht en etnische herkomst gevonden.

⁵ Subschaal emotionele symptomen, afkomstig uit de Strengths and Difficulties Questionnaire (Van Widenfelt, 2003; Goodman, 2001); www.sdqinfo.com

Tabel 3.1.1. Emotionele problemen, naar leeftijdsmoment en geslacht

	kleuters		groep 7		Derde klas		totaal
	ouders	leer- kracht	ouders	leer- kracht	jongens	meisjes	
SDQ emotionele problemen							
- Vaak hoofdpijn	3%	2%	5%	4%	4%	6%	5%
- Veel piekeren	4%	1%	6%	5%	19%	39%	29%
- Vaak ongelukkig	2%	1%	2%	2%	1%	9%	5%
- Zenuwachtig in nieuwe situaties	10%	5%	10%	8%	12%	23%	18%
- Voor veel dingen bang	6%	2%	5%	2%	3%	12%	8%
Ongunstige score (≥ 5)	*	*	8%	6%	6%	30%	19%
Suicidedgedachten, afgelopen jaar	-	-	-	-	17%	28%	23%
Suicidepoging, ooit	-	-	-	-	3%	11%	7%

In de tabel zijn de verschillen tussen jongens en meisjes dikgedrukt (alleen derde klas losse vragen getoetst).

* Voor de kleuters kan er geen score worden berekend, wegens gebrek aan onderzoek is het niet bekend of de schaal betrouwbaar is voor kleuters en wat het punt is waarop gezegd kan worden dat er sprake is van emotionele problematiek.

Groep 7

Aan de leerlingen in groep 7 zijn negen vragen gesteld over het voorkomen van sombere gevoelens⁶. Wanneer minstens vier van de negen vragen negatief beantwoord worden, komt het kind in aanmerking voor nadere diagnostiek. In dit rapport is dan sprake van een hoge score op sombere gevoelens.

Bij meer meisjes (27%) dan jongens (twaalf procent) is sprake van een hoge score op sombere gevoelens (voor de totale groep twintig procent). Voor het hebben van sombere gevoelens is geen verschil naar etnische herkomst gevonden.

Hiernaast is aan de ouders en leerkrachten van leerlingen van groep 7 een vijftal vragen gesteld over de mate waarin emotionele problemen aanwezig zijn (SDQ emotionele problemen⁷). Over deze vijf vragen is een totaalscore berekend (range 0-10), waarbij een score van vijf of hoger (ouders en leerkracht) duidt op emotionele problematiek. De resultaten zijn in tabel 3.1.1. weergegeven.

Volgens de ouders vertoont acht procent van de kinderen in groep 7 emotionele problematiek, er is geen verschil gevonden naar geslacht en etnische herkomst. Volgens de leerkracht is ook bij acht procent van de leerlingen in groep 7 sprake van emotionele problematiek. Hier zijn eveneens geen verschillen naar geslacht en etnische herkomst gevonden. Bij één procent van de leerlingen is zowel volgens de ouders als de leerkracht sprake van emotionele problematiek, hier kan vanwege te kleine aantallen niet naar geslacht en etnische herkomst worden vergeleken.

Derdeklassers

Aan de leerlingen uit de derde klas zijn ook vijf vragen gesteld uit de SDQ vragenlijst over de mate waarin emotionele problemen voorkomen (SDQ emotionele problemen⁸). Over deze vijf vragen is een totaalscore berekend (range 0-10), waarbij een score boven de vijf duidt op emotionele problematiek⁹. Daarnaast is de leerlingen gevraagd of ze er wel eens aan gedacht hebben een einde aan het leven te maken en of ze ooit een suïcidepoging ondernomen hebben. De resultaten zijn in tabel 3.1.1. weergegeven.

Bij negentien procent van de derdeklassers is sprake van emotionele problemen. Meisjes (30%) rapporteren vaker emotionele problemen dan jongens (zes procent) en vmbo-leerlingen (26%) rapporteren vaker emotionele problemen dan leerlingen op havo/vwo (twaalf procent). Voor de derdeklassers is geen verschil naar etnische herkomst gevonden.

⁶ Korte Depressie Vragenlijst voor Kinderen (KDVK), De Wit 1987.

⁷ Subschaal emotionele symptomen, afkomstig uit de Strengths and Difficulties Questionnaire (Van Widenfelt, 2003; Goodman, 2001); www.sdqinfo.com.

⁸ Subschaal emotionele symptomen, afkomstig uit de Strengths and Difficulties Questionnaire (Van Widenfelt, 2003; Goodman, 2001); www.sdqinfo.com.

⁹ Deze score is afkomstig van het HBSC-onderzoek 2005 (Van Dorsselaer et al., 2007).

Van de derdeklassers heeft 23% in de afgelopen twaalf maanden er minstens één keer aan gedacht een einde aan het leven te maken, meisjes vaker dan jongens (tabel 3.1.1). Zeven procent van de derdeklassers heeft aangegeven ooit een suïcidepoging ondernomen te hebben. Ook dit rapporteren meisjes vaker dan jongens (tabel 3.1.1).

Voor suïcidegedachten is er geen verschil op schoolniveau en etnische herkomst gevonden. Het ooit hebben ondernomen van een suïcidepoging geven vmbo-leerlingen (elf procent) vaker aan dan havo/vwo-leerlingen (drie procent). Allochtone jongeren (twaalf procent) geven vaker aan een suïcidepoging te hebben ondernomen dan autochtone jongeren (vier procent).

Vergelijking met landelijke cijfers

Het percentage kinderen in groep 7 (twintig procent) dat sombere gevoelens heeft is gelijk aan het landelijke percentage (twintig procent: De Wit, 1987).

Van de leerlingen op het voortgezet onderwijs heeft volgens landelijk onderzoek vijftien procent emotionele problemen (Van Dorselaer et al., 2007). Dit percentage kan door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken. Voor suïcidegedachten en -pogingen zijn geen landelijke cijfers bekend.

3.2. Gedrag

3.2.1. Probleemgedrag

Kernboodschap

- Dertien procent van de kinderen in groep 7 rapporteert frequent probleemgedrag.
- Jongens in groep 7 rapporteren vaker incidenteel en frequent probleemgedrag dan meisjes.
- Allochtone kinderen in groep 7 rapporteren vaker incidenteel probleemgedrag dan autochtone kinderen.
- 57% van de derdeklassers geeft aan zich tenminste eenmaal schuldig te hebben gemaakt aan probleemgedrag.
- Meer jongens in de derde klas geven aan probleemgedrag te vertonen dan meisjes.
- Tien procent van de derdeklassers geeft aan zich tenminste één keer een ernstig geweldsdelict te hebben gepleegd, zeven procent heeft dit meer dan eens gedaan.
- Vijf procent van de kinderen in groep 7 en tien procent van de derdeklassers geeft aan wel eens een wapen bij zich te dragen.
- Meer jongens dan meisjes in de derde klas geven aan wel eens een wapen bij zich te dragen.
- Meer leerlingen op het vmbo dan op havo/vwo geven aan wel eens een wapen bij zich te dragen.

Probleemgedragingen, zoals pesten, vechten en ongehoorzaamheid, kan schadelijke gevolgen hebben voor de ontwikkeling (Schrijvers en Schoemakers, 2008). Zo zijn gedragsproblemen in de jeugd vaak een voorloper van problemen in de volwassenheid. Kinderen en jongeren met gedragsproblemen functioneren minder goed in contact met anderen, ze worden regelmatig buitengesloten. Jongeren die ernstige gedragsproblemen hebben en daarnaast emotionele problemen (depressie) hebben, lopen meer kans om zelfmoord te plegen dan jongeren met een depressie alleen. De maatschappelijke kosten van probleemgedrag zijn daarnaast voor zowel de slachtoffers als de omgeving groot. Het is daarom van belang goed in kaart te brengen hoeveel jongeren eigenlijk gedragsproblemen vertonen, welk soort problemen zij vertonen en of zij in aantal toenemen (Schrijvers en Schoemakers, 2008).

Grenzen verkennen hoort bij het opgroeien van jongeren. Als onschuldig experimenteren echter verandert in strafbaar gedrag, spreken we van jeugdcriminaliteit. Jeugdcriminaliteit omvat alle strafbare gedragingen van jeugdigen. Niet alleen fietsendiefstal of vandalisme, maar ook mishandeling (indien gepleegd door een minderjarige) (Ministerie van Justitie, 2008).

Volgens cijfers van het Ministerie van Justitie (2008) vormt jeugdcriminaliteit een fors probleem in Nederland. De jeugdcriminaliteit daalt niet en jongeren die een misdrijf hebben gepleegd, vallen vaker in herhaling. Dit wordt recidive genoemd. Jongeren recidiveren vaker dan volwassenen. Burgers storen zich bovendien steeds meer aan jeugdcriminaliteit en de overlast die jongeren daarmee veroorzaken (Ministerie van Justitie, 2008).

Kleuters

Aan de ouders en leerkrachten van kleuters zijn een vijftal vragen gesteld over gedragsproblemen (SDQ gedragsproblemen, een subschaal uit de SDQ). Deze gedragsproblemen zijn: driftbuien of woede-uitbarstingen, ongehoorzaamheid, vechten met of pesten van andere kinderen, liegen en bedriegen en pikken (tabel 3.2.1.).

In tabel 3.2.1. staan de percentages van de probleemgedragingen die de kleuters volgens de ouders vertonen. Ouders geven vaker aan dat jongens 'vaak driftbuien of woede-uitbarstingen' hebben (negen procent) en 'vaak ongehoorzaam aan volwassenen' (tien procent) zijn dan meisjes (respectievelijk drie procent en twee procent). Voor de stelling 'pikt vaak dingen' is geen verschil naar geslacht gevonden. De stellingen 'vecht met of pest vaak andere kinderen' en 'liegt of bedriegt vaak' kunnen door te kleine aantallen niet getoetst worden naar geslacht. Vanwege te kleine aantallen kan alleen de stelling 'vaak ongehoorzaam aan volwassenen' getoetst worden naar etnische herkomst, er is geen verschil gevonden.

In tabel 3.2.1. staan de percentages van de probleemgedragingen die de kleuters volgens de leerkrachten vertonen. Alleen de stellingen 'vaak ongehoorzaam aan volwassenen' en 'vecht met of pest vaak andere kinderen' kunnen bij de leerkrachten getoetst worden naar geslacht, de andere stellingen niet vanwege te kleine aantallen. Voor deze twee vragen is geen verschil naar geslacht gevonden. Vanwege te kleine aantallen kan er niet getoetst worden naar etnische herkomst.

Tabel 3.2.1. Gedragsproblemen kleuters

	ouders	leerkrachten
SDQ gedragsproblemen		
- Vaak driftbuien of woede-uitbarstingen	5%	1%
- Vaak ongehoorzaam aan volwassenen	6%	4%
- Vecht met of pest vaak andere kinderen	2%	3%
- Liegt of bedriegt vaak	1%	2%
- Pikt vaak dingen	4%	1%

Groep 7 en derdeklassers

Groep 7

Aan de kinderen in groep 7 zijn verschillende vragen voorgelegd over probleemgedrag (tabel 3.2.2.). De meest genoemde gedragingen zijn 'tegen iemand gezegd dat je hem/haar in elkaar zou slaan' en 'eens iemand in elkaar geslagen'. 25% van de kinderen in groep 7 geeft aan in het jaar voorafgaand aan het onderzoek tenminste eenmaal 'tegen iemand gezegd dat je hem/haar in elkaar zou slaan' en elf procent heeft dit meer dan één keer gedaan. Bij de stelling 'eens iemand in elkaar geslagen' heeft 25% van de kinderen gerapporteerd dit tenminste eenmaal te hebben gedaan en tien procent meer dan één keer. Jongens geven vaker aan dan meisjes dat zij 'tegen iemand gezegd dat je hem/haar in elkaar zou slaan' (respectievelijk 38% en vijftien procent) en 'eens iemand in elkaar geslagen' (respectievelijk 34% en zeventien procent). Voor de stellingen 'iets uit een winkel meegenomen zonder te betalen', 'muren, bushokjes of portieken beklad met stiften of een spuitbus', 'met opzet iets op straat beschadigd of kapot gemaakt' en 'met opzet iets in brand gestoken dat niet van jou was' is geen verschil naar geslacht gevonden. De andere vragen kunnen niet getoetst worden naar geslacht.

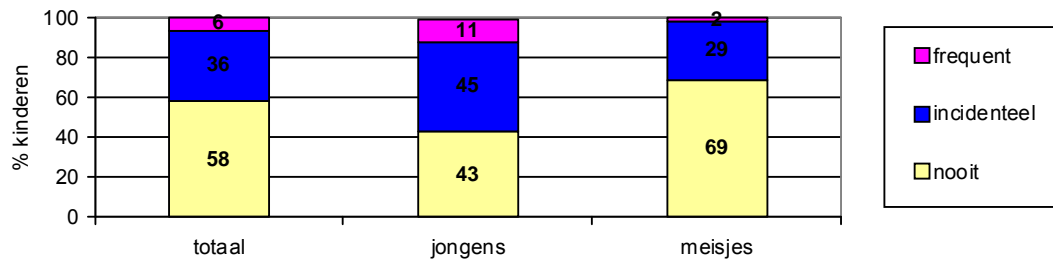
Tabel 3.2.2. Probleemgedrag in het afgelopen jaar: groep 7

	groep 7	
	tenminste één keer	meer dan één keer
Iets uit een winkel meegenomen zonder te betalen	7%	1%
Muren, bushokjes of portieken beklad met stiften of een spuitbus	5%	2%
Met opzet iets op straat beschadigd of kapot gemaakt	5%	2%
Met opzet iets in brand gestoken dat niet van jou was	5%	2%
Op school iets gestolen van leerlingen, van leraren, van andere mensen op school of van de school zelf	3%	1%
Zonder dat het mocht ergens naar binnen gegaan om iets te stelen	1%	1%
Iemand bedreigd met een mes of ander wapen alleen om hem/haar bang te maken	4%	1%
Iemand gedwongen geld of andere waardevolle spullen aan jou te geven	<1%	<1%
Tegen iemand gezegd dat je hem/haar in elkaar zou slaan	25%	11%
Eens iemand in elkaar geslagen	25%	10%

Aan de hand van de vragen over probleemgedrag is een indeling gemaakt in 'geen probleemgedrag', 'incidenteel probleemgedrag' en 'frequent probleemgedrag'¹⁰. Frequent probleemgedrag wordt door zes procent van de kinderen in groep 7 gerapporteerd (figuur 3.2.1.).

¹⁰ Probleemgedrag wordt in dit rapport frequent genoemd wanneer leerlingen meer dan drie probleemgedragingen rapporteren over het afgelopen jaar of wanneer leerlingen rapporteren één of meer probleemgedragingen vaak of heel vaak te hebben gedaan het afgelopen jaar.

Figuur 3.2.1. Probleemgedrag in groep 7 naar geslacht

Jongens rapporteren aanzienlijk vaker incidenteel en frequent probleemgedrag dan meisjes (figuur 3.2.1.). Ook is er een verschil gevonden naar etnische herkomst. Autochtone kinderen rapporteren minder vaak incidenteel (30%) probleemgedrag dan allochtone kinderen (46%).

Derdeklassers

In tabel 3.2.3. staat het percentage derdeklassers in Maassluis dat in de afgelopen twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek tenminste eenmaal een bepaalde probleemgedraging heeft vertoond. Ook is het percentage jongeren dat vaker dan eenmalig een bepaalde probleemgedraging heeft vertoond weergegeven.

De probleemgedraging die door derdeklassers het meest gerapporteerd wordt is: 'Betrokken geweest bij een gevecht of onenigheid tussen mensen op een openbaar terrein'. Onder de derdeklassers is 30% het afgelopen jaar wel eens betrokken geweest bij een gevecht of onenigheid tussen mensen op een openbaar terrein; achttien procent is meer dan één keer betrokken geweest.

Andere probleemgedragingen die vaak genoemd worden zijn: 'Meegereden met bus/trein/tram/metro zonder te betalen' (27% tenminste één keer, dertien procent meer dan één keer), 'Brandje gesticht' (23% tenminste één keer, dertien meer dan één keer) en 'Dingen beklad met stiften of met een spuitbus, zoals een muur, bushokje of bus (graffiti)' (22% tenminste één keer, acht procent meer dan één keer).

Zorgwekkend is dat tien procent van de derdeklassers aangeeft in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek een ernstig geweldsdelict te hebben gepleegd; zeven procent geeft aan zich meer dan eens aan een dergelijk delict schuldig te hebben gemaakt.

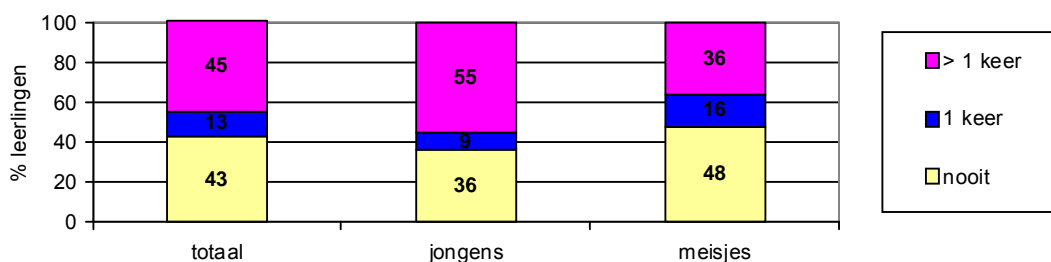
Tabel 3.2.3. Probleemgedrag in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek

	derdeklassers	
	tenminste één keer	meer dan één keer
Vandalisme	37%	23%
Dingen beklad met stiften of met een spuitbus, zoals een muur, bushokje of bus (graffiti)	22%	8%
Met opzet iets op straat vernield (bv een straatlantaarn, auto of bushokje)	12%	5%
Brandje gesticht	23%	13%
Gevecht	34%	23%
Iemand lastig gevallen of gedreigd hem/haar in elkaar te slaan	17%	6%
Betrokken geweest bij een gevecht of onenigheid tussen mensen op een openbaar terrein	30%	18%
Diefstal	42%	28%
Iets van minder dan 5 euro uit een winkel gestolen	12%	3%
Iets van 5 euro of meer uit een winkel gestolen	4%	2%
Iets gepikt van anderen op school/studie/werk	13%	5%
Geld gestolen van thuis (bv van vader of moeder)	9%	4%
Zonder toestemming ergens naar binnen geklommen, in een school of huis, met de bedoeling iets mee te nemen	4%	3%
Een fiets gestolen	8%	2%
Iets gekocht of verkocht waarvan je wist dat het gestolen was	6%	3%
Meegereden met bus/trein/tram/metro zonder te betalen	27%	13%
Ernstig geweldsdelict	10%	7%
Iemand in elkaar geslagen of zo geslagen dat hij/zij naar de dokter moest	7%	5%
Iemand bedreigd met een wapen of gedreigd hem/haar in elkaar te slaan alleen om hem/haar bang te maken	5%	3%
Iemand bedreigd met een wapen of gedreigd hem/haar in elkaar te slaan om geld of andere waardevolle artikelen te krijgen	<1%	0%
Iemand met een mes of wapen verwond	<1%	0%
Ouders mishandeld	5%	1%
Een van je ouders/verzorgers geslagen of geschopt	5%	1%
Weglopen	7%	2%
Weggelopen van huis en 1 of meer nachten weggebleven	7%	2%
Probleemgedrag totaal	57%	45%

57% van de derdeklassers zegt zich in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek tenminste éénmaal schuldig te hebben gemaakt aan een vorm van probleemgedrag. 45% geeft aan zich in deze periode meer dan één keer schuldig te hebben gemaakt aan een vorm van probleemgedrag (figuur 3.2.2.).

In de derde klas wordt door jongens aanzienlijk meer probleemgedrag gerapporteerd dan door meisjes (figuur 3.2.2.).

Figuur 3.2.2. Probleemgedrag in de derde klas naar geslacht

De mate waarin probleemgedrag voorkomt blijkt niet samen te hangen met de etnische herkomst en het schoolniveau van de leerlingen.

Wapenbezit (groep 7 en derde klas)

Aan de leerlingen in groep 7 en derde klas is gevraagd of ze wel eens een wapen bij zich dragen (bijvoorbeeld om zich te verdedigen, zich veilig te voelen of om iemand ermee te bedreigen).

Vijf procent van de leerlingen in groep 7 geeft aan wel eens een wapen bij zich te dragen; in de derde klas is dit tien procent. De meeste leerlingen doen dit af en toe. Bij kinderen in groep 7 geeft minder dan één procent aan (bijna) elke dag een wapen bij zich te dragen en in de derde klas geeft één procent dit aan.

Twee procent van de derdeklassers geeft aan wel eens een wapen mee te nemen naar school en zeven procent geeft aan wel eens een wapen bij zich te dragen bij het uitgaan.

Vanwege te kleine aantallen kan er voor groep 7 niet vergeleken worden naar geslacht en voor groep 7 en de derde klas niet naar etnische herkomst. Jongens (veertien procent) in de derde klas geven vaker dan meisjes (vijf procent) aan wel eens een wapen bij zich te dragen. Vmbo-leerlingen (dertien procent) geven vaker aan een wapen bij zich te dragen dan havo/vwo-leerlingen (zes procent).

Vergelijking met landelijke cijfers

In tabel 3.2.4. staan de landelijke percentages jongeren die aangeven zich schuldig te hebben gemaakt aan diverse vormen van probleemgedrag, verzameld door het Centraal Bureau voor de Statistiek (2004)¹¹. Deze percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat de landelijke vraagstelling soms afwijkt van de vraagstelling in de JMR. Ook zijn de landelijke cijfers anoniem verzameld, terwijl de afname in Maassluis niet anoniem maar vertrouwelijk was. Uit onderzoek blijkt dat jongens tijdens een vertrouwelijke afname van de JMR minder probleemgedrag rapporteren dan jongens die anoniem deelnemen aan de JMR (Van de Looij-Jansen et al., 2006). Bij de cijfers uit Maassluis kan dus sprake zijn van onderrapportage.

¹¹ De landelijke cijfers zijn gebaseerd op vragen over het zelf gepleegd hebben van enkele veel voorkomende delicten (in de afgelopen twaalf maanden) in de module Jeugd van het Permanent Onderzoek Leefsituatie van het Centraal Bureau voor de Statistiek (de leefsituatie van 12-29 jarigen). De gegevens zijn gegenereerd via CBS Statline (<http://statline.cbs.nl>).

Tabel 3.2.4 Probleemgedrag in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek: vergelijking met landelijk

Landelijk	12-17 jarigen
Probleemgedrag (tenminste 1 keer in de afgelopen 12 maanden)	
Muren, gevels of andere dingen bespoten of beschilderd met een spuitbus of met stiften	11%
Wel eens iemand bedreigd	8%
Iemand met een mes of ander wapen verwond	1%
Iets uit een winkel gestolen	10%
Iets gestolen op school of werk	11%
Een fiets gestolen	5%
Iets gekocht of verkocht waarvan je wist of vermoedde dat het gestolen was heling	6%
Meegereden met bus/trein/tram/metro zonder te betalen	25%
Wapenbezit	
Ter verdediging een wapen bij zich dragen	10%

3.2.2. Spijbelen

Kernboodschap

- Bij één procent van de kleuters en minder dan één procent van de kinderen in groep 7 geeft de leerkracht aan dat er sprake is van ongeoorloofd verzuim.
- Vijftien procent van de derdeklassers geeft aan te spijbelen.
- Meer leerlingen op het vmbo geven aan te spijbelen dan leerlingen op havo/vwo.

Tussen spijbelen en de beleving van school, de leerkrachten en de behaalde resultaten kan een verband gelegd worden (Van Dorsselaer et al., 2007). Leerlingen die hun leerkrachten niet aardig en niet eerlijk vinden, die het niet leuk vinden op school en die het gevoel hebben niet zo goed te presteren, spijbelen vaker dan de leerlingen die dit niet vinden. Dit wijst erop dat spijbelen voor een deel een kwestie van motivatie lijkt. Spijbelen kan daarnaast ook andere redenen hebben, waaronder pragmatische gronden als het vermijden van een onbelangrijke les. Los van de reden is frequent spijbelen ongewenst, omdat het risico's met zich meebrengt voor de verdere schoolcarrière (Van Dorsselaer et al., 2007).

Kleuters en groep 7

Aan de leerkrachten van kinderen in groep 2 en groep 7 is gevraagd of het kind vaak afwezig is vanwege ongeoorloofd verzuim. Bij één procent van de kinderen in groep 2 en bij minder dan één procent van de kinderen in groep 7 is dit volgens de leerkracht het geval. Vanwege te kleine aantallen kan er niet vergeleken worden naar geslacht en etnische herkomst.

Derdeklassers

Aan de leerlingen is gevraagd of zij in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek gespijbeld hebben en zo ja, hoeveel uur zij gespijbeld hebben. Vijftien procent van de derdeklassers geeft aan de afgelopen vier weken gespijbeld te hebben.

Acht procent van de derdeklassers heeft één of twee uur gespijbeld in de laatste vier weken, zes procent geeft aan drie of meer uur te hebben gespijbeld.

Vmbo-leerlingen (23%) geven vaker aan gespijbeld te hebben dan havo/vwo-leerlingen (6%). Tussen jongens en meisjes en tussen de verschillende etnische herkomsten zijn er in de derde klas geen verschillen in spijbeldgedrag.

Vergelijking met landelijke cijfers

Volgens landelijke cijfers is het percentage leerlingen dat spijbelt op het voortgezet onderwijs veertien procent (Van Dorsselaer et al., 2007). Dit percentage kan door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken. Bij het interpreteren van deze resultaten is echter wel voorzichtigheid in geboden, in de landelijke onderzoeken hebben leerlingen anoniem kunnen antwoorden, in de JMR is de afname van de vragenlijst vertrouwelijk. Hierdoor hebben de leerlingen in Maassluis wellicht minder vaak toegegeven dat zij spijbelen.

3.2.3. Pesten

Kernboodschap

- Bij de kleuters wordt achttien procent volgens de leerkrachten gepest, 28% van de kleuters pest anderen.
- Volgens de leerkrachten pesten bij de kleuters meer jongens dan meisjes.
- Volgens de leerkrachten worden kleuters van Marokkaanse herkomst vaker gepest en kleuters van een overige etnische herkomst minder vaak.
- 36% van de kinderen in groep 7 de veertien procent van de derdeklassers wordt in de drie maanden voorafgaand aan het onderzoek wel eens gepest.
- Kinderen in groep 7 van een overige etnische herkomst geven vaker aan gepest te worden en kinderen van Turkse herkomst geven dit minder vaak aan.
- 36% van de kinderen in groep 7 en 22% van de derdeklassers geeft aan in de drie maanden voorafgaand aan het onderzoek zelf anderen te pesten.
- Meer leerlingen op het vmbo geven aan anderen te hebben gepest dan leerlingen op havo/vwo.

Pesten uit zich in het herhaald psychisch en/of fysiek mishandelen van leeftijdgenoten die zichzelf niet makkelijk kunnen verdedigen (Van Dorsselaer et al., 2007). De relatie tussen dader en slachtoffer is er één van ongelijkheid: de dader is iemand die fysiek en verbaal sterker is dan het slachtoffer. Zelf pesten en gepest worden zijn vaak aan elkaar gerelateerd: een deel van de gepeste jongeren pest vaak weer anderen. Het type kind dat risico loopt om slachtoffer te worden van pesten is tegelijk teruggetrokken en sociaal onhandig. Kinderen die zowel sociaal actief en agressief zijn blijken juist vaker het risico te lopen om tegelijk dader en slachtoffer van pesten te zijn (Van Dorsselaer et al., 2007).

De gevolgen van pesten kunnen onder andere zijn; buikpijn, hoofdpijn, slaapproblemen en depressieve klachten. Kinderen die gepest zijn hebben vaak een negatief zelfbeeld. Dit zorgt er voor dat deze kinderen moeite hebben om contact te leggen met andere kinderen.

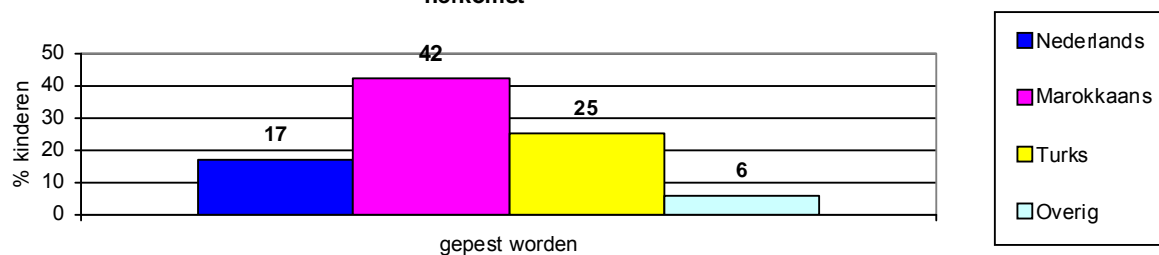
Kleuters

Aan de leerkrachten zijn vier vragen gesteld over pesten in de drie maanden voorafgaand aan het onderzoek: of het kind fysiek gepest wordt, of het kind verbaal gepest wordt, of het kind wordt buitengesloten en of er spullen van het kind worden verstoofd. Deze vragen worden ook gesteld of het kind deze gedragingen zelf naar andere kinderen toe doet.

Volgens de leerkrachten wordt achttien procent één of meerdere keren per maand gepest en 28% van de kleuters heeft één of meerdere keren per maand anderen gepest. Meer jongens (34%) dan meisjes (23%) hebben volgens de leerkracht anderen gepest. Voor gepest worden is geen verschil naar geslacht gevonden.

Voor zelf andere kinderen pesten is geen verschil naar etnische herkomst gevonden, maar wel voor gepest worden. Kleuters van Marokkaanse herkomst worden vaker gepest en kleuters van een overige etnische herkomst worden het minst vaak gepest (figuur 3.2.3.).

Figuur 3.2.3. Percentage kleuters dat volgens de leerkracht gepest wordt naar etnische herkomst

Groep 7 en derdeklassers

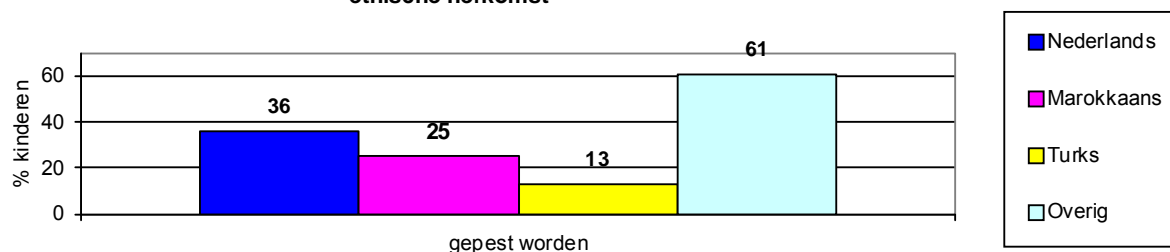
Aan de leerlingen in groep 7 en aan de derdeklassers op het voortgezet onderwijs is gevraagd hoe vaak ze in de drie maanden voorafgaand aan het invullen van de vragenlijst zijn gepest op school en of zij in deze periode wel eens anderen hebben gepest.

Gepest worden

Ruim een derde (36%) van de leerlingen in groep 7 geeft aan in de drie maanden voorafgaand aan het onderzoek wel eens gepest te zijn door schoolgenootjes, waarvan dertien procent aangeeft dat dit één of meerdere keren per week aan de orde is. Van de derdeklassers geeft veertien procent aan in de drie maanden voorafgaand aan het onderzoek te zijn gepest door schoolgenootjes. Vijf procent geeft aan dat dit één of meer keer per week is.

Voor beide leeftijdsmomenten is geen verschil naar geslacht gevonden. Voor groep 7 zijn er wel verschillen gevonden naar etnische herkomst voor gepest worden. Kinderen van Turkse herkomst geven minder vaak aan gepest te worden en kinderen van een overige etnische herkomst geven vaker aan gepest te worden (figuur 3.2.4.). Voor de derdeklassers is geen verschil gevonden naar etnische herkomst en schoolniveau.

Figuur 3.2.4. Percentage kinderen in groep 7 dat aangeeft gepest te worden naar etnische herkomst

Anderen pesten

Pesten van andere kinderen wordt door 36% van de leerlingen in groep 7 gerapporteerd, zeven procent geeft aan één of meerdere keren per week anderen te pesten. 22% van de derdeklassers rapporteert wel eens anderen te hebben gepest in de drie maanden voorafgaand aan het onderzoek: drie procent geeft aan één keer per week of vaker anderen te hebben gepest.

Voor groep 7 en de derde klas is geen verschil naar geslacht en etnische herkomst gevonden. Op het voortgezet onderwijs geven leerlingen op het vmbo (31%) vaker aan anderen gepest te hebben dan havo/vwo-leerlingen (twaalf procent).

Vergelijking met landelijke cijfers

Het landelijke percentage 12-16 jarigen dat aangeeft minstens twee keer per maand gepest te worden is zeven procent (Van Dorsselaer et al., 2007). Het landelijke percentage leerlingen dat aangeeft minstens twee keer per maand anderen te pesten is negen procent (Van Dorsselaer et al., 2007). Deze percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

3.3. Beoordeling psychische gezondheid en gedrag

3.3.1. Score op psychosociale problemen

Kernboodschap

- Volgens de ouders heeft tien procent van de kleuters een score boven de norm op psychosociale problemen, volgens de leerkrachten is dit acht procent. Bij drie procent van de kleuters vinden zowel de ouders als de leerkrachten dat het kind boven de norm scoort.
- Volgens de ouders scoren meer jongens dan meisjes bij de kleuters boven de norm op psychosociale problemen.
- Volgens de ouders heeft tien procent van de kinderen in groep 7 een score boven de norm op psychosociale problemen, volgens de leerkrachten is dit zeven procent. Bij twee procent van kinderen in groep 7 vinden zowel de ouders als de leerkrachten dat het kind boven de norm scoort.
- Volgens de leerkrachten scoren meer jongens dan meisjes bij de kinderen in groep 7 boven de norm op psychosociale problemen.
- Bij negentien procent van de derdeklassers is er een zorgelijke score op psychosociale problemen.
- Meer leerlingen op het vmbo hebben een zorgelijke score op psychosociale problemen dan leerlingen op havo/vwo.

Door totaalscores op vragen naar psychosociale problemen in de JMR-vragenlijsten te vergelijken met normen, kan vastgesteld worden bij hoeveel kinderen de totaalscore werkelijk zorgelijk is. Voor kleuters, leerlingen uit groep 7 en derdeklassers zijn dergelijke normen bekend.

Omdat de gebruikte vraagstellingen en normen verschillen tussen de leeftijdsmomenten, is vergelijking tussen de leeftijdsmomenten niet mogelijk.

Kleuters

Op basis van de antwoorden van ouders en leerkrachten op de Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) zijn totaalscores berekend bij de kleuters. Bij een score van veertien of hoger duidt bij de ouders op een zorgelijke score op psychosociale problemen en bij een score van dertien of hoger duidt bij de leerkrachten op psychosociale problemen.

Volgens de antwoorden van de ouders scoort tien procent van de kleuters boven de norm op psychosociale problemen. Dit aantal is hoger voor de jongens (vijftien procent) dan voor de meisjes (zes procent). Bij de kleuters met een zorgelijke score volgens de ouders is geen verschil naar etnische herkomst gevonden.

Volgens de leerkracht is bij acht procent van de kleuters sprake van een zorgelijke score. Leerkrachten rapporteren dit even vaak voor jongens als meisjes en voor alle etnische herkomsten.

Bij drie procent van de kleuters is zowel volgens de ouders als de leerkracht sprake van een zorgelijke score. Dit kan vanwege te kleine aantallen niet vergeleken worden naar geslacht en etnische herkomst.

Groep 7

Op basis van de antwoorden van ouders en leerkrachten op de Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) zijn totaalscores berekend bij de kinderen in groep 7. Bij een score van veertien of hoger duidt bij de ouders op een zorgelijke score op psychosociale problemen en bij een score van achttien of hoger duidt bij de leerkrachten op psychosociale problemen.

Volgens de ouders heeft tien procent van de kinderen uit groep 7 een score boven de norm op psychosociale problemen. Bij de kinderen met een zorgelijke score volgens de ouders is geen verschil naar etnische herkomst gevonden.

De leerkrachten rapporteren voor zeven procent van de leerlingen een hoge score en ook bij de leerkrachten is het percentage hoger voor jongens dan voor meisjes (twaalf procent versus drie procent). Naar etnische herkomst is geen verschil gevonden.

Bij twee procent van de leerlingen is zowel volgens ouders als volgens leerkrachten sprake van een zorgelijke score op psychosociale problemen. Vanwege te kleine aantallen kan dit niet worden vergeleken naar geslacht en etnische herkomst.

Derdeklassers

Op basis van de antwoorden van leerlingen in de derde klas zelf zijn op de Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) totaalscores berekend. Bij een score van zestien of hoger duidt op een zorgelijke score op psychosociale problemen¹².

Bij negentien procent van de derdeklassers is sprake van een hoge score op psychosociale problemen. Bij de derdeklassers is geen verschil naar geslacht en etnische herkomst gevonden. Bij leerlingen van het vmbo (29%) komt een hoge score op psychosociale problemen vaker voor dan bij leerlingen van havo/vwo (acht procent).

Vergelijking met landelijke cijfers

Uit landelijk onderzoek door Reijneveld (Reijneveld et al., 2005), waarin de Child Behavior Check List (CBCL) is gebruikt, blijkt dat negen procent van de ouders van 4-16 jarige kinderen emotionele en gedragsproblemen rapporteren en dat dit percentage hoger ligt bij allochtone kinderen dan bij autochtone kinderen. Deze percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

Uit een ander landelijk onderzoek (Van Dorsselaer et al., 2007) blijkt dat zestien procent van de leerlingen op het voortgezet onderwijs (12-16 jarigen) een zorgelijke score op psychosociale problemen heeft. Voor dit onderzoek is de Strengths and Difficulties Questionnaire gebruikt en er is aan de leerlingen zelf gevraagd om de vragenlijst in te vullen. Dit percentage kan door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

---

¹² Totale probleemscore van de Strengths and Difficulties Questionnaire (Van Widenfelt, 2003; Goodman, 2001). Afkappunt gebaseerd op het HBSC-onderzoek 2005 (Van Dorsselaer et al., 2007)

4. Leefomgeving

De ontwikkeling van kinderen en jongeren wordt deels bepaald door aanleg, maar ook de omgeving speelt een belangrijke rol (Bronfenbrenner en Ceci, 1994). In de eerste levensjaren is vooral de invloed van het gezin groot. Naarmate kinderen ouder worden, wordt hun leefgebied groter en spelen leeftijdsgenootjes en de buurt een grotere rol (Goudena, 1994). Wat in de omgeving van het kind of jongere gebeurt kan een negatieve invloed hebben. Kinderen van gescheiden ouders hebben een grotere kans op het vertonen van probleem- en delinquentgedrag, psychische problemen en schoolproblemen (Hermanns, Schrijvers en Öry, 2005). Andere kenmerken en factoren die een negatieve invloed kunnen hebben op (de ontwikkeling van) het kind zijn een laag opleidingsniveau van de ouders, alleenstaand ouderschap en het meemaken van ingrijpende gebeurtenissen (Hermanns et al., 2005).

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op een aantal factoren uit de leefomgeving van het kind en de jongeren.

4.1. Gezin

4.1.1. Gezinssituatie

Kernboodschap

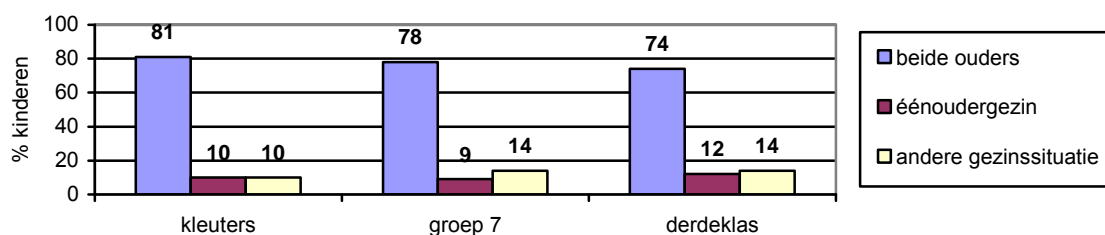
- Het percentage kinderen en jongeren dat bij beide ouders woont gaat van 81% bij de kleuters naar 74% bij de derdeklassers.
- Autochtone kleuters wonen vaker bij beide ouders dan allochtone kleuters.

Gezinssamenstelling

In de afgelopen jaren heeft in Nederland een verschuiving in de gezinssamenstelling plaatsgevonden. Mede door een toename van het aantal echtscheidingen is het aantal samengestelde gezinnen en éénoudergezinnen toegenomen (Garssen en Harmsen, 2005; Steenhof, 2007).

Het percentage kinderen en jongeren dat bij beide ouders woont, wordt lager naarmate de kinderen ouder worden (figuur 4.1.1.).

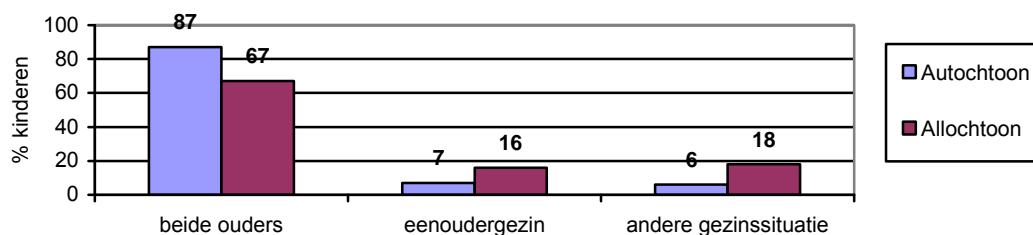
Figuur 4.1.1. Indeling in gezinssituatie naar leeftijdsmoment

Toelichting bij de Figuur 4.1.1.: andere gezinssituatie bestaat onder andere uit samengestelde gezinnen, kinderen die in een internaat wonen, kinderen die in pleeggezinnen wonen en kinderen die bij andere familieleden wonen.

Autochtone kleuters wonen vaker bij beide ouders dan allochtone kleuters (figuur 4.1.2.). Voor de kinderen in groep 7 en de derdeklassers is er geen verschil naar etnische herkomst gevonden. Voor het voortgezet onderwijs is er ook geen verschil naar schoolniveau gevonden.

Figuur 4.1.2. Indeling in gezinsituatie voor de kleuters naar etnische herkomst

Andere gezinssituatie bestaat onder andere uit samengestelde gezinnen, kinderen die in een internaat wonen, kinderen die in pleeggezinnen wonen en kinderen die bij andere familieleden wonen.

Vergelijking met landelijke cijfers

In een landelijk onderzoek is gevonden dat twaalf procent van de kinderen en jongeren tot vijftien jaar in Nederland leeft in een eenoudergezin (Garssen et al., 2005). Van dit onderzoek zijn geen cijfers per leeftijdsmoment bekend. Daarom is er geen verschil ten opzichte van de resultaten van de JMR getoetst.

4.1.2. Ingrijpende gebeurtenissen

Kernboodschap

- 79% van de kleuters, 80% van de kinderen in groep 7 en 90% van de derdeklassers heeft ooit één ingrijpende gebeurtenis meegemaakt.
- Meer kinderen in groep 7 van Nederlandse herkomst hebben tenminste één ingrijpende gebeurtenis meegemaakt, minder kinderen in groep 7 van Marokkaanse en Turkse herkomst.
- Meer meisjes dan jongens in de derde klas hebben meer dan één gebeurtenis meegemaakt.

Aan de ouders van peuters, kleuters en leerlingen in groep 7 is gevraagd naar het ooit meegemaakt hebben van ingrijpende gebeurtenissen. Zoals het overlijden van een familielid of geliefd persoon, langdurige ziekte of ziekenhuisopname van een gezinslid, conflicten of ruzies binnen het gezin, problemen met een ander kind in het gezin en verhuizing of migratie. Wanneer kinderen vaak of veel ingrijpende gebeurtenissen meemaken is de kans groter dat het kind nu of in de toekomst een ongunstige ontwikkeling doormaakt (Hermanns et al., 2005). Bij de jongeren in de derde klas van het voortgezet onderwijs zijn in een soortgelijke vraag de gebeurtenissen aan de jongeren zelf gevraagd.

Kleuters en kinderen uit groep 7

In tabel 4.1.1. staat per ingrijpende gebeurtenis het percentage ouders weergegeven dat rapporteert ooit deze gebeurtenis te hebben meegemaakt.

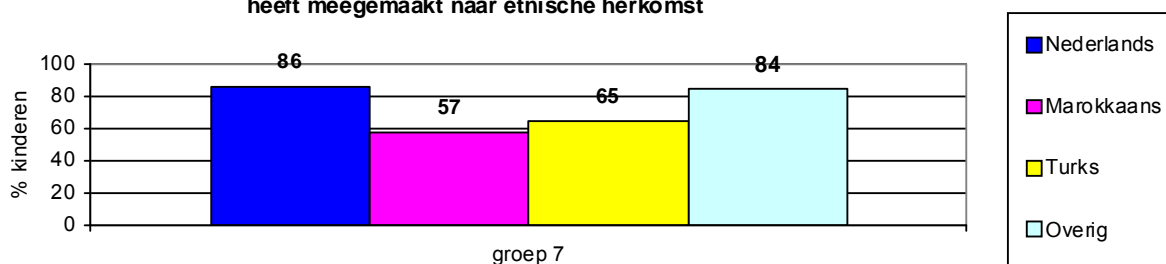
Tabel 4.1.1. Percentage gezinnen die de ingrijpende gebeurtenis ooit hebben meegemaakt

	kleuters	groep 7
Overlijden van familielid of geliefd persoon	36%	50%
Langdurige ziekte of ziekenhuisopname van het kind zelf	8%	9%
Langdurige ziekte of ziekenhuisopname van een gezinslid	17%	22%
Psychische problemen ouders	6%	10%
Ongeval(len)	5%	12%
Slachtoffer van geweld of criminaliteit	2%	3%
Conflicten of ruzies buiten het gezin	6%	8%
Conflicten of ruzies binnen het gezin	11%	17%
Echtscheiding of voor langere tijd weggaan van gezinslid	10%	13%
Uitbreiding gezin door geboorte (één of meerdere kinderen)	41%	35%
Uitbreiding gezin: stiefvader/-moeder en/of stiefkind erbij	4%	9%
Problemen met ander kind in het gezin	3%	8%
Problemen in verband met werk/werkloosheid	4%	4%
Problemen in verband met geld/inkomen	5%	8%
Problemen met drank of verslaving	<1%	2%
Verhuizing of migratie	23%	25%
Woonproblemen, problemen met huisvesting of verblijf in Nederland	1%	2%
Vlucht (vanwege bijvoorbeeld oorlog of politieke situatie) vanuit een ander land naar Nederland	1%	1%
Andere gebeurtenissen	6%	7%

In 79% van de gezinnen van de kleuters is *tenminste* één van de ingrijpende gebeurtenis uit tabel 4.1.1. ooit voorgevallen. Bij de gezinnen van de kinderen in groep 7 is dit 80%. Bij de kleuters geeft 50% van de ouders aan ooit *meer* dan één ingrijpende gebeurtenis te hebben meegemaakt. Voor de ouders van de leerlingen in groep 7 geldt dit voor 60%.

Voor groep 2 zijn er geen verschillen naar etnische herkomst gevonden. In groep 7 zijn er meer kinderen van Nederlandse herkomst die tenminste één ingrijpende gebeurtenis hebben meegemaakt. Kinderen in groep 7 van Marokkaanse en Turkse herkomst hebben minder vaak tenminste één ingrijpende gebeurtenis meegemaakt (figuur 4.1.3.). Voor groep 7 is er geen verschil naar etnische herkomst gevonden voor meer dan één ingrijpende gebeurtenis.

Figuur 4.1.3. Percentage kinderen in groep 7 dat tenminste één ingrijpende gebeurtenis heeft meegemaakt naar etnische herkomst

Voortgezet onderwijs

In tabel 4.1.2. zijn de percentages weergegeven van de jongeren die rapporteren de genoemde ingrijpende gebeurtenis ooit te hebben meegemaakt.

Tabel 4.1.2. Percentage jongeren die de ingrijpende gebeurtenis ooit hebben meegemaakt

	derde klas
Overlijden broer of zus	1%
Overlijden vader en/of moeder	3%
Overlijden van iemand anders	67%
Langdurige ziekte of ziekenhuisopname (jongere)	13%
Regelmatig ruzie tussen ouders	33%
Echtscheiding ouders	22%
Problemen met nieuwe ouder	7%
Geweld of mishandeling tussen ouders	3%
Zelf mishandeld door (één) van de ouders	3%
Mishandeld door andere volwassenen	4%
Seksueel misbruik	4%
Gediscrimineerd	17%
Gepest	25%
Zelf problemen met geld/inkomen hebben	14%
Problemen met geld/inkomen van ouders	11%
Zelf problemen met drank/verslaving	1%
Zelf problemen met school, werk/werkloosheid	11%
Problemen met werk/werkloosheid van ouders	7%
Verhuizing of migratie	30%
Woonproblemen/ problemen met huisvesting	1%
Vlucht (vanwege bijvoorbeeld oorlog of politieke situatie)	4%
Zwanger geworden of een meisje zwanger gemaakt	2%

Van de derdeklassers geeft 90% aan ooit één ingrijpende gebeurtenis te hebben meegemaakt. Van alle jongeren rapporteert 68% dat zij *meer* dan één gebeurtenis hebben meegemaakt. Meer meisjes (75%) dan jongens (60%) hebben meer dan één gebeurtenis meegemaakt. Verder zijn er geen verschillen gevonden.

4.1.3. Ervaren problematiek thuis

Kernboodschap

- 28% van de derdeklassers geeft aan problematiek in de thuissituatie te ervaren.
- Meer meisjes geven aan problematiek in de thuissituatie te ervaren dan jongens.
- Meer leerlingen op het vmbo dan op havo/vwo ervaren problematiek thuis.

Diverse omgevingskenmerken zijn van invloed op het gedrag van jongeren. De belangrijkste omgeving is de sociale omgeving, waaronder ouders en leeftijdsgenoten (Hermanns et al., 2005). Wanneer jongeren thuis problemen ervaren kan dit effect hebben op hun gedrag en op hun gevoel van welbevinden. Maar ook de schoolprestaties en de omgang met leeftijdsgenootjes kunnen daardoor onder druk staan (Hermanns et al., 2005). Aan jongeren in de derde klas van het voortgezet onderwijs is gevraagd naar problemen die zij thuis ervaren, zoals ruzies en mishandeling.

Derdeklassers

Aan de hand van vijf vragen is gemeten in welke mate de leerlingen problemen in de thuissituatie ervaren, 28% van de derdeklassers beantwoordt één of meer vragen ongunstig. In tabel 4.1.3. zijn de afzonderlijke percentages naar geslacht weergegeven. Meisjes antwoorden alleen op 'er is thuis veel ruzie' en 'denkt wel eens over weglopen van huis' ongunstiger dan jongens. Meisjes ervaren tevens meer problematiek thuis.

Tabel 4.1.3. Ervaren problematiek thuis op het voortgezet onderwijs, naar geslacht

	derdeklassers		
	totaal	jongens	meisjes
Vindt het thuis vaak ongezellig	11%	10%	12%
Voelt zich thuis vaak alleen staan	10%	6%	13%
Er is thuis veel ruzie	15%	8%	21%
Wordt thuis geslagen of mishandeld	1%	1%	1%
Denkt wel eens over weglopen van huis	12%	7%	16%
Tenminste 1 vraag ongunstig	28%	21%	34%

Voor de derdeklassers is er geen verschil gevonden naar etnische herkomst. Wel geldt voor derdeklassers dat meer leerlingen van het vmbo (35%) problematiek thuis ervaren dan leerlingen van havo/vwo (21%).

4.2. Buurtbeleving

Kernboodschap

- 90% van de ouders van de kleuters vindt dat er voldoende mogelijkheden zijn om buiten te spelen.
- 50% van de kinderen in groep 7 voelt zich soms of (heel) vaak onveilig in de buurt waar ze wonen, 39% vindt dat er niet genoeg te doen is in de buurt, veertien procent vindt de buurt waarin zij wonen (helemaal) niet leuk.
- Kinderen in groep 7 in de Burgemeesterwijk voelen zich vaker onveilig in hun buurt, kinderen in Sluispolder voelen zich het minst vaak onveilig.

In de eerste levensjaren bestaat de sociale omgeving van het kind vooral uit het gezin (Hermanns et al., 2005). Naarmate kinderen ouder worden, wordt hun leefomgeving groter (Goudena, 1994). De buurt gaat bijvoorbeeld een belangrijke rol spelen. Het opgroeien in een onveilige buurt kan een negatief effect hebben op de ontwikkeling van het kind (Hermanns et al., 2005). Aan ouders van kleuters en aan de leerlingen in groep 7 zijn vragen gesteld over hoe zij de buurt waarin ze wonen beleven.

Kleuters en leerlingen van groep 7

Aan de ouders van kleuters is gevraagd of zij vinden dat er voor hun kind voldoende mogelijkheden zijn om buiten te spelen in de buurt waarin zij wonen. Aan de leerlingen in groep 7 is gevraagd of zij de buurt waarin zij wonen leuk vinden, of ze zich er wel eens onveilig voelen en of er genoeg te doen is. De wijken worden in deze paragraaf met elkaar vergeleken.

Volgens 90% van de ouders van kleuters zijn er volgens voldoende mogelijkheden voor hun kind om buiten te spelen. Hier is geen verschil naar geslacht gevonden.

Van de leerlingen in groep 7 vindt veertien procent de buurt waarin zij wonen (helemaal) niet leuk. 50% van de kinderen in groep 7 voelt zich soms of (heel) vaak onveilig in de buurt waarin zij wonen. Van de leerlingen in groep 7 vindt 39% dat er in hun buurt niet genoeg te doen is voor kinderen van hun leeftijd. Voor geen van deze vragen is geen verschil naar geslacht gevonden.

Vergelijking naar wijk

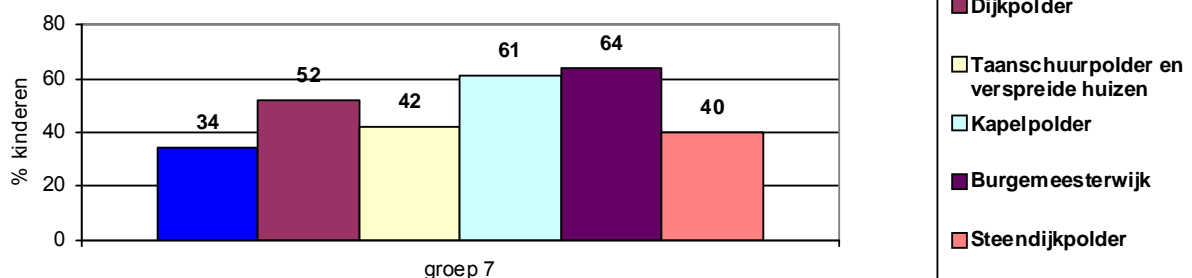
Kleuters

Vanwege te kleine aantallen kon er voor de kleuters niet naar wijk worden vergeleken.

Groep 7

Bij de leerlingen van groep 7 is er geen verschil naar wijk gevonden voor de vragen 'hoe leuk vindt je de buurt waarin je woont' en 'is er in de buurt waarin je woont genoeg te doen voor kinderen van jouw leeftijd'. Bij 'voel je je wel eens onveilig in de buurt waarin je woont' is wel een verschil gevonden. Kinderen in Burgemeesterwijk voelen zich vaker onveilig in de buurt, kinderen in Sluispolder voelen zich het minst vaak onveilig in de buurt (figuur 4.2.1.).

Figuur 4.2.1. Percentage leerlingen in groep 7 die zich soms of (heel) vaak onveilig voelt in de buurt waarin ze wonen

5. Conclusies

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste conclusies uit het rapport beschreven. Deze conclusies kunnen aanleiding geven tot een verandering of juist een voortzetting van het huidige beleid. Denk hierbij aan de invulling van de producten en diensten van het Centrum voor Jeugd en Gezin, de Jeugdgezondheidszorg en de Gezonde School Methode.

Een algemene conclusie is dat het met het overgrote deel van de kinderen en jongeren in Maassluis goed gaat. Veel van de cijfers konden echter niet (goed) vergeleken worden met landelijke cijfers, omdat er verschillende leeftijdsgroepen zijn gebruikt, de vraagstelling anders was of omdat er geen landelijk onderzoek naar gedaan was.

Vergeleken met landelijke cijfers hebben meer meisjes in Maassluis in de derde klas (ernstig) overgewicht. Het eten van groente en fruit en het drinken van frisdrank heeft aandacht bij de kinderen en jongeren in Maassluis, dit voldoet vaak niet aan de norm. Tevens bewegen nog niet alle kinderen en jongeren genoeg. Veel van de jongeren geven aan alcohol te drinken.

Zorgelijk is dat de jongeren zich niet allemaal voldoende beschermen tijdens geslachtsgemeenschap. Van de kinderen in groep 7 geven er maar weinig aan seksuele voorlichting te hebben gehad.

Een aanzienlijk deel van de jongeren geeft aan een ernstig geweldsdelict te hebben gepleegd. Tevens kampt een aanzienlijk deel van de kinderen en jongeren in Maassluis met problematiek (waaronder sombere gevoelens, emotionele problemen en suïcidaliteit).

Hieronder worden per onderwerp de belangrijke conclusies uit het rapport beschreven. Hierna worden de gevonden verschillen naar geslacht, schoolniveau en etnische herkomst besproken.

Leefstijl

Overgewicht, voeding en beweging

Dertien procent van de kleuters en achttien procent van de kinderen in groep 7 heeft (ernstig) overgewicht. Van de derdeklassers geeft achttien procent aan (ernstig) overgewicht te hebben, dit is echter gebaseerd op zelfrapportage en is daarom mogelijk niet betrouwbaar (Jansen et al., 2006). Meer meisjes in de derde klas hebben (ernstig) overgewicht vergeleken met het landelijke percentage. Gezonde voeding en voldoende beweging zijn belangrijk in de strijd tegen overgewicht. Door het overgrote deel van de kinderen en jongeren wordt niet voldoende groente en fruit volgens de norm gegeten. Ook het drinken van frisdrank en gezoete dranken heeft aandacht. Een deel van de kinderen en jongeren beweegt onvoldoende. Het overgrote deel van de kinderen en jongeren in Maassluis kijkt meer televisie en computert meer dan de vastgestelde norm voor hun leeftijdsgroep. Dit kan bijdragen aan onvoldoende bewegen.

Genotmiddelengebruik

Van de kinderen in groep 7 heeft maar een klein percentage ooit gerookt (drie procent). In de derde klas is dit percentage aardig gestegen, ongeveer een derde van de derdeklassers heeft ooit rookt. Tien procent van de derdeklassers rookt dagelijks.

Ongeveer een kwart van de kinderen in groep 7 heeft ooit alcohol gedronken, in de derde klas is dit 57%. Recent alcoholgebruik, in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek, wordt door vier procent van de kinderen in groep 7 en twee op de vijf derdeklassers gerapporteerd. Zorgelijk is het percentage in de derde klas dat overmatig alcohol heeft gebruikt, meer dan vijf glazen per gelegenheid. In de derde klas geeft een kwart van de leerlingen dit aan.

Zeven procent van de derdeklassers heeft in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek softdrugs gebruikt, één procent harddrugs.

Seksueel gedrag

Bijna een kwart van de kinderen in groep 7 geeft aan thuis en/of op school seksuele voorlichting te hebben gehad.

Van de derdeklassers geeft zestien procent aan wel eens met iemand naar bed te zijn geweest. Zorgelijk is dat van de leerlingen die met iemand naar bed zijn geweest (n=39), 41% geen condoom heeft gebruikt en tien procent helemaal geen voorbehoedsmiddel.

(Psychische) gezondheid en gedrag

Ervaren gezondheid

De ervaren gezondheid is bij de kinderen en jongeren voor het overgrote deel goed. Volgens de ouders heeft 97% van de kleuters een goede gezondheid en van de kinderen in groep 7 geeft 89% en van de derdeklassers geeft 84% aan zijn of haar gezondheid goed te vinden.

Zorgelijke score op psychosociale problemen

Volgens de ouders heeft tien procent van de kleuters op een zorgelijke score op psychosociale problemen, volgens de leerkrachten is dit acht procent. Bij drie procent van de kleuters vinden zowel de ouders als de leerkrachten dat er sprake is van psychosociale problemen. Van de kinderen in groep 7 heeft tien procent volgens de ouders een zorgelijke score op psychosociale problemen, volgens de leerkrachten zeven procent. Bij twee procent van de kinderen in groep 7 vinden zowel de ouders als de leerkrachten dat er sprake is van psychosociale problemen. Negentien procent van de derdeklassers geeft aan dat er een zorgelijke score is op psychosociale problemen.

Sombere gevoelens en suïcidaliteit

Volgens de leerlingen in groep 7 heeft één op de vijf kinderen last van sombere gevoelens. Bij negentien procent van de derdeklassers is er sprake van emotionele problemen. Zorgwekkend is dat 23% van de derdeklassers suïcidegedachten heeft en zeven procent van de derdeklassers daadwerkelijk een suïcidepoging heeft ondernomen.

Probleemgedrag

Frequent probleemgedrag komt regelmatig voor in Maassluis, bij de leerlingen in groep 7 geeft dertien procent dit aan (waaronder diefstal, vandalisme en bedreiging). 57% van de derdeklassers heeft zich tenminste eenmaal schuldig gemaakt aan probleemgedrag, 45% meer dan eenmaal. Zorgwekkend is dat tien procent van de derdeklassers tenminste één keer een ernstig geweldsdelict heeft gepleegd. Vijf procent van de kinderen in groep 7 en tien procent van de derdeklassers geeft aan wel eens een wapen bij zich te dragen.

Pesten en spijbelen

Volgens de leerkrachten wordt achttien procent van de kleuters één of meerdere keren per maand gepest. Van de kinderen in groep 7 geeft 36% van de kinderen aan gepest te worden, in de derde klas veertien procent. 28% van de kleuters pest andere kinderen één of meerdere keren per maand. In groep 7 pest 36% van de kinderen en in de derde klas 22%. Leerkrachten geven bij één procent van de kleuters en minder dan één procent van de kinderen in groep 7 aan dat zij vaak afwezig zijn vanwege ongeoorloofd verzuim. Van de derdeklassers geeft vijftien procent aan in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek te hebben gespijbeld.

Leefomgeving

Van de derdeklassers geeft 28% aan problematiek in de thuissituatie te ervaren. 90% van de ouders van kleuters vindt dat er genoeg buitenspeelmogelijkheden in de buurt zijn. Van de kinderen in groep 7 vindt veertien procent de buurt helemaal niet leuk en 39% vindt dat er niet genoeg te doen is in de buurt. Zorgwekkend is dat 50% van de kinderen in groep 7 zich soms of (heel) vaak onveilig voelt in zijn of haar buurt.

Verschillen naar geslacht

Op de gezondheidsaspecten zijn een aantal duidelijke verschillen gevonden tussen jongens en meisjes.

Jongens in groep 7 en de derde klas geven vaker aan dat zij probleemgedrag vertonen dan meisjes. Tevens dragen jongens in de derde klas vaker een wapen bij zich dan meisjes. Volgens de leerkracht worden bij de kleuters de jongens vaker gepest. Op psychosociale problemen hebben de jongens bij de kleuters volgens de ouders vaker een zorgelijke score dan meisjes. Bij de kinderen in groep 7 hebben de jongens vaker een zorgelijke score op psychosociale problemen dan de meisjes volgens de leerkracht. In de derde klas hebben meer jongens softdrugs gebruikt dan meisjes. De jongens in de derde klas geven vaker aan met iemand naar bed te zijn geweest zonder een condoom te hebben gebruikt.

Bij de leefstijlfactoren op het gebied van voeding en beweging hebben de meisjes slechtere gewoontes dan jongens. De meisjes in de derde klas geven aan dat zij minder vaak vijf dagen per week ontbijten dan jongens. Meisjes in groep 7 en de derde klas bewegen minder dan de jongens. Meer meisjes in groep 7 hebben een ongunstige score op sombere gevoelens dan jongens. De

meisjes in de derde klas hebben vaker emotionele problemen, suïcidegedachten en suïcidepogingen ondernomen. In de derde klas geven de meisjes aan dat zij vaker ingrijpende gebeurtenissen hebben meegemaakt en hebben vaker problemen in de thuissituatie dan jongens.

Verschillen naar schoolniveau

Wanneer er een verschil is gevonden tussen leerlingen op het vmbo en leerlingen op havo/vwo, scoren de vmbo-leerlingen ongunstiger.

Vmbo-leerlingen hebben vaker overgewicht en ontbijten minder vaak, zijn minder vaak lid van een sportvereniging en sporten minder vaak minstens twee dagen per week. Zij hebben vaker ooit gerookt en roken vaker dagelijks. Bij alcoholgebruik hebben vmbo-leerlingen vaker vijf drankjes of meer met alcohol gedronken. Zij geven vaker aan geslachtsgemeenschap te hebben gehad. Vmbo-leerlingen geven minder vaak aan dat zij hun gezondheid als goed ervaren. Meer vmbo-leerlingen geven aan emotionele problemen te hebben en hebben vaker een suïcidepoging ondernomen. Op psychosociale problemen hebben vmbo-leerlingen vaker een zorgelijke score. Als naar het gedrag wordt gekeken geven vmbo-leerlingen vaker aan een wapen bij zich te dragen, vaker te spijbelen en vaker anderen te pesten. Tenslotte geven vmbo-leerlingen vaker aan problemen in de thuissituatie te ervaren.

Verschillen naar etnische herkomst

Tussen de etnische herkomst en (psychische) gezondheid en gedrag zijn verschillende verbanden gevonden.

Kinderen en jongeren van Nederlandse herkomst scoren vaak gunstiger dan de andere etnische herkomsten. Hier zijn een paar uitzonderingen op. In groep 7 eten de autochtone kinderen minder vaak fruit volgens de norm dan allochtone kinderen. Kinderen in groep 7 van Nederlandse herkomst geven vaker aan tenminste één ingrijpende gebeurtenis te hebben meegemaakt. Kinderen en jongeren van Nederlandse herkomst hebben vaker ooit alcohol gedronken (groep 7 en derde klas), recent alcohol gedronken (derde klas) en overmatig alcohol gedronken (derde klas).

Allochtone jongeren in de derde klas ontbijten minder vaak vijf dagen per week, zijn minder vaak lid van een sportvereniging en sporten minder vaak twee keer per week. De allochtone kinderen in groep 7 geven minder vaak aan seksuele voorlichting thuis en/of op school te hebben gehad. Als er naar gedrag wordt gekeken blijkt dat allochtone kinderen in groep 7 vaker incidenteel probleemgedrag vertonen. Allochtone jongeren in de derde klas hebben vaker een suïcidepoging ondernomen. Bij de kleuters wonen de allochtone kinderen minder vaak bij beide ouders en vaker in een eenoudergezin of een andere gezinssituatie.

Als er specifiek naar de kinderen van Turkse, Marokkaanse en overige etnische herkomst wordt gekeken, is het volgende gevonden.

De kleuters van Turkse herkomst sporten minder vaak twee keer per week en de kinderen in groep 7 van Turkse herkomst zijn minder vaak lid van een sportvereniging.

Net als bij de kinderen van Turkse herkomst sporten de kleuters van Marokkaanse herkomst minder vaak twee keer per week en zijn de kinderen in groep 7 van Marokkaanse herkomst minder vaak lid van een sportvereniging. Tevens kijken de kleuters van Marokkaanse herkomst vaker meer dan één uur per dag televisie en/of computeren vaker.

Meer ouders van kleuters van een overige etnische herkomst geven aan dat hun kind meer dan twee uur per dag televisie kijkt en/of computert. Van de kinderen in groep 7 sporten de kinderen van een overige etnische herkomst minder vaak twee keer per week. De kinderen in groep 7 van een overige etnische herkomst geven vaker aan gepest te worden.

Literatuurlijst

- Bakker, F. (17 mei 2005) *Hoeveel mensen vertonen onveilig seksueel gedrag?* In: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. Bilthoven: RIVM.
(http://www.nationaalkompas.nl/Gezondheidsdeterminanten/Leefstijl/Seksueel_gedrag)
(http://www.rivm.nl/vtv/object_document/o1443n19092.html)
- Bronfenbrenner, U. & Ceci, S. (1994). *Nature- Nurture reconceptualized in developmental perspective: a bio-ecological model*. Psychological Review, 101, 568-586.
- Bulk-Bunschoten, A.M.W., Renders, C.M., Leerdam, F.J.M. van, Hirasing, R.A. (2005). *Overbruggingsplan voor kinderen met overgewicht; Methode voor individuele primaire en secundaire preventie in de jeugdgezondheidszorg*. Amsterdam: VUMC.
- CBS, WODC. *Integratiekaart 2006*.
- Cole, T. J., Bellizzi, M.C. et al. (2000). *Establishing a standard definition for child overweight and obesity worldwide: international survey*. BMJ 320(7244): 1240-3.
- Doef, S. van der (2003). *Seksuele voorlichting aan kinderen 4-12 jaar*, NIGZ.
- Dorselaer, S. van, Zeijl, E., Eekhout, S. van den, Bogt, T. ter & Vollebergh, W. (2007). *HBSC 2005 Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Geerts, G. & Heestermans, H. (1995). *Van Dale: Groot Woordenboek der Nederlandse Taal: 3 Dl.* (12e dr.). Utrecht: Van Dale Lexicografie.
- Garssen, J., & Harmsen, C. (2005). Webmagazine CBS (www.cbs.nl).
- Goodman, R. (2001) *Psychometric properties of the Strengths and Difficulties Questionnaire*. Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry., 40, 1337-1345.
- Goudena, P. (1994). Ontwikkelingsopgaven en opvoedingsopgaven. In Rispen, J., Goudena, P. & J. Groenendaal (Ed.). *Preventie van psychosociale problemen bij kinderen en jeugdigen* (pp. 59-70). Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Hermanns, J. M. A., Schrijvers, G., & Öry, F. (2005). *Helpen bij opgroeien en opvoeden; eerder, sneller en beter: een advies over vroegtijdige signalering en interventies bij opvoed- en opgroei problemen*. Utrecht: Inventgroep.
- Hirasing, R. A., Fredriks, A.M. et al. (2001). *(Increased prevalence of overweight and obesity in Dutch children, and the detection of overweight and obesity using international criteria and new reference diagrams) Toegenomen prevalentie van overgewicht en obesitas bij Nederlandse kinderen en signalering daarvan aan de hand van internationale normen en nieuwe referentiediagrammen*. Nederlands Tijdschrift Geneeskunde 145(27): 1303-8.
- Hurk, K.P. van den et al. (2006). *Prevalentie van overgewicht en obesitas bij jeugdigen van 4-15 jaar in de periode 2002-2004*. Leiden: TNO.
- Jansen, W., Looij-Jansen, P.M. van de, Ferreira, L., Wilde, E.J. de, & Brug, J. (2006). *Differences in measured and self-reported height and weight in Dutch adolescents*. Annals of Nutrition and Metabolism 50: 339-346.
- L'Abée, D. (2001). *Cijfers in beweging*. Arnhem: NISB.
- Looij-Jansen, P.M. van de, Goldschmeding, J.E.J., Wilde, E.J. de (2006). *Comparison of Anonymous Versus Confidential Survey Procedures: Effects on Health Indicators. Dutch Adolescents*. 35 (4): 652-658.
- Meijer, R.W.J. & Veerman J.W. (1989) *Gedragsbeoordeling door verschillende informanten: literatuurbespreking en eigen onderzoeksgegevens*. Kind en Adolescent. 10. 183-194
- Ministerie van Justitie (2008). *De jeugdige in het jeugdstraf(proces)recht*. 1 januari 2008. Den Haag: Ministerie van Justitie.
- Monshouwer, K., Verdurmen, J., Dorselaer, S. van, Smit, E., Gorter & A., Vollebergh, W. (2008). *Jeugd en riskant gedrag 2007*. Kerngegevens uit het peilstationsonderzoek scholieren. Roken, drinken, drugsgebruik en gokken onder scholieren vanaf tien jaar. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Reijneveld, S.A., Brugman E., Verhulst, F.C. Verloove-Vanhorick, S.P. (2005). *Area deprivation and child psychosocial problems – a national cross-sectional study among school-aged children*. Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol 40(1): 18-23.
- Schrijvers, C.T.M. & Schoemaker, C.G. (2008). *Spelen met gezondheid: Leefstijl en psychische gezondheid van de Nederlandse jeugd*. Bilthoven: RIVM.
- Steenhof, L. (2007). Webmagazine CBS (www.cbs.nl).
- Trimbos-instituut (2008). *Riskant alcohol- en drugsgebruik in het uitgaanscircuit. Feiten, cijfers en trends*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Verdurmen, J., Abraham, M., Planije, M., Monshouwer, K., Dorselaer, S. van, Schulten, I, Bevers, J. & Vollebergh, W. (2006). *Alcoholgebruik en jongeren onder de 16 jaar. Schadelijke effecten en effectiviteit van alcoholinterventies*. Utrecht: Trimbos-instituut.

- Visscher, T.L.S. (VUmc) & Schoemaker, C. (RIVM) (22 september 2008). *Wat zijn de mogelijke gezondheidsgevolgen van overgewicht en ondergewicht?* In: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. Bilthoven: RIVM. <<http://www.nationaalkompas.nl>> Gezondheidsdeterminanten\Persoonsgebonden\Lichaamsgewicht.
- Widenfelt, B.M. van, Goedhart, A.W., Treffers, P.D. & Goodman, R. (2003). *Dutch version of the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ)*. European Child and Adolescent Psychiatry, 12, 281-289.
- Zeijl, E., Crone, M.R. et al. (2005). *Kinderen in Nederland*. Den Haag/Leiden: Sociaal en Cultureel Planbureau/TNO Kwaliteit van Leven.

www.gavoorgezond.nl
www.overgewicht.org
<http://statline.cbs.nl>
www.voedingscentrum.nl

Bijlage 1. Onderwerpen uit de JMR-vragenlijsten

Tabel 1. Onderwerpen uit de vragenlijsten per leeftijdsgroep en bron¹³

	peuters	groep 2		groep 7			VO1 en VO3
	ouders	ouders	leerkracht	leerling	ouders	leerkracht	leerling
achtergrond-variabelen							
geslacht	*	*	*	*	*	*	*
leeftijd		*		*			*
geboorteland kind	*	*			*		*
geboorteland ouders	*	*			*		*
schoolniveau							*
opleidings-niveau ouders	*	*			*		
arbeids-situatie ouders	*	*			*		*
(psychische) gezondheid							
algemene gezondheid en ziekten	*o.a. Peuter KIPPPPI 1-2, Kousemaker, 2004	*	*		*		
sombere gevoelens				*KDVK, De Wit, 1987			
suïcide							*Garnefski & Diekstra, 1993
sociale angst				*SASk, Dekking, 1983			
ervaren gezondheid		*		*			* CBS, 2001
gedrag en welbevinden	*Peuter KIPPPPI 1-2, Kousemaker, 2004	*SDQ, Goodman, 2000	*SDQ, Goodman, 2000		*SDQ, Goodman, 2000	*SDQ, Goodman, 2000	*SDQ, Goodman, 2000
leren en concentreren/ verstandelijke ontwikkeling	*Peuter KIPPPPI 1-2, Kousemaker, 2004		*			*New York Teacher Rating Scale, Miller e.a., 1995	
bekendheid in zorgnetwerk			*			*	
toekomstbeeld							*
gedrag							
stelen en vandalisme				*Junger-Tas et al., 1992			*
agressief en gewelddadig gedrag	*Peuter KIPPPPI 1-2, Kousemaker, 2004			*o.a. Junger-Tas et al., 1992			*
relatie met leeftijdsgenootjes/ pesten	*Peuter KIPPPPI 1-2, Kousemaker, 2004	*SDQ, Goodman, 2000	*Fragebogen für lehrpersonen im kindergarten zu jedem kind, Alsaker ¹⁴	*			*
politiecontacten				*			*
wapenbezit				*			*
hyperactief gedrag		*SDQ, Goodman, 2000	*SDQ, Goodman, 2000				*SDQ, Goodman, 2000

¹³ Indien over een onderwerp vragen gesteld zijn in de vragenlijst, staat onder het betreffende leeftijdsmoment een * vermeld.

Wanneer de vragen afkomstig zijn uit een ander instrument dan de JMR, is de bron weergegeven.

¹⁴ Deze vragenlijst is naar het Nederlands vertaald door: Tiemeier, 2008 (titel vertaling: Vragen over plagen en mobbing).

Vervolg tabel 1. Onderwerpen uit de vragenlijsten per leeftijdsgroep en bron

gezin							
gezins-samenstelling	*	*		*	*		*
ondersteuning bij problemen				*			*
ingrijpende gebeurtenissen	*	*			*		*
warmte in de opvoeding					*PDI, Gerrits et al, concept 1997		
(buiten-schoolse) opvang	*	*		*			
ervaren problematiek thuis							*VEPP, Baecke, 1987
leefstijl							
roken, alcohol				*Trimbos-instituut, 1992			*
drugs				*			*
sport, vrije tijd				*			*
schoolverzuim/s pijnbelen			*			*	*
voeding en beweging	*	*			*		*
seksualiteit				*			*
school-/ buurtbeleving							
beleving schoolsituatie				*School-vragenlijst, Smits+ Vorst, 1990			*
beleving van de buurt		*		*			
discriminatie							*

Bijlage 2. Terugkoppeling resultaten JMR

Algemene werkwijze terugkoppeling resultaten JMR

De resultaten van de JMR worden iedere twee jaar door middel van rapporten teruggekoppeld naar scholen. In het eerste jaar dat scholen deelnemen aan de JMR ontvangen ze van dit jaar een apart rapport. De leerlingen die deelnemen aan de JMR ontvangen via school ieder jaar een leerlingnieuwsbrief met de resultaten van het JMR onderzoek waaraan zij deelnamen.

De schoolrapporten bevatten de resultaten van de school en een tabel met de resultaten van een referentiepopulatie in dezelfde leeftijdsgroep uit de Jeugdmonitor. Na ontvangst van deze schoolrapporten neemt de preventie-interventie medewerker van de GGD contact op met de school om de belangrijkste resultaten uit het rapport te bespreken. Dit kan telefonisch of in de vorm van een gesprek op school, afhankelijk van de resultaten en van de behoefte van de school. Het rapport en het gesprek bieden de school handvatten voor gerichte preventieactiviteiten om de gezondheid en het welbevinden van de kinderen op de school te bevorderen.

Op het basisonderwijs staan de resultaten van groep 2 en groep 7 in één rapport beschreven en ook de resultaten van brugklas en derde klas zijn gecombineerd in één schoolrapport. Een rapport bevat de resultaten van twee schooljaren.

Scholen worden bij het bespreken van het rapport ondersteund bij de interpretatie van de gegevens op schoolniveau. De preventie-interventie medewerker adviseert de school op maat hoe aan verschillende aandachtspunten uit het rapport gewerkt kan worden. De interventiedewerker kan adviseren om aanbod van de GGD in te zetten, zoals de Gezonde School werkwijze. De interventiedewerker kan daarnaast suggesties geven, verwijzen naar aanbod van andere organisaties of informatie over een onderwerp toesturen.

Voor de leerlingen van groep 7, brugklassers en derdeklassers van de aan de JMR deelnemende scholen is een leerlingnieuwsbrief gemaakt waarin de resultaten van een representatieve groep van leerlingen uit groep 7, brugklas en derde klas genoemd staan. In de nieuwsbrief staan de resultaten op een voor de leerlingen aansprekende manier beschreven. De leerkracht kan de nieuwsbrief klassikaal bespreken. Omdat de nieuwsbrief digitaal aangeboden wordt aan de school kan de nieuwsbrief ook op de website of in een nieuwsbrief van de school geplaatst worden. Zo hebben ook ouders de gelegenheid de resultaten te lezen.

Basisonderwijs 2008-2009 Maassluis

De basisscholen in Maassluis ontvingen in schooljaar 2009-2010 een schoolrapport met gegevens van groep 2 en 7 over het schooljaar 2008-2009 en bespraken deze met de preventie-interventie medewerker. Dit gesprek vond plaats met directie en/of de intern begeleider en eventueel met de leerkrachten van de betreffende leerjaren. Het rapport levert veelal een bevestiging van al gekozen aandachtspunten en in enkele gevallen leidt het ook tot een nieuw aandachtspunt.

Voortgezet onderwijs 2007-2008 Maassluis

De voortgezet onderwijs scholen ontvingen een schoolrapport met gegevens van de derde klas over het schooljaar 2007-2008 en bespraken deze met de preventie-interventie medewerker. Dit gesprek vond plaats met de directie en/of zorgcoördinator en eventueel leerjaarcoördinatoren van de betreffende leerjaren. De scholen geven aan zich in het rapport van hun school te herkennen. Het rapport levert veelal een bevestiging van al gekozen aandachtspunten en in enkele gevallen leidt het ook tot een nieuw aandachtspunt.

Gezonde School Rijnmond

De Gezonde School werkwijze is een manier van werken die scholen helpt om structureel aan de slag te gaan met gezondheid. De Gezonde School werkwijze wordt gekenmerkt door vraaggestuurd en planmatig werken, waarbij een koppeling gemaakt wordt tussen individuele leerlingzorg en collectieve preventie en waarbij regionale ondersteunende organisaties samenwerken.

Een Gezonde School Rijnmond werkt samen met teamleden, ouders en kinderen aan een gezond(er) leefklimaat op school door structureel en preventief aandacht te besteden aan gezondheidsthema's. De preventie-interventie medewerker van het team Gezonde School begeleidt en ondersteunt de school hierbij. Gezamenlijk wordt er planmatig gewerkt aan de invoering van gezondheidsthema's in het schoolbeleid. De keuze voor de thema's wordt gemaakt door de directie, het team, de ouders en de leerlingen zelf, mede op basis van het schoolrapport van de Jeugdmonitor.

Scholen in Rotterdam en in gemeenten die deze werkwijze inkopen kunnen via de GGD Rotterdam-Rijnmond werken aan een Gezonde School Rijnmond. Veel scholen maken daar inmiddels gebruik van. De GGD streeft ernaar zo veel mogelijk scholen te motiveren om door inzet van de Gezonde School werkwijze de gezondheid van de jeugd in Rotterdam Rijnmond te verbeteren.

Colofon**Onderzoek en tekst**

Edith van der Kraan

Eindredactie

Sectie communicatie

GGD Rotterdam-Rijnmond

Vormgeving en drukwerk

Front-taal, Rotterdam

februari 2010

Oplage 15 exemplaren

www.jeugdmonitorrotterdam.nl

GGD Rotterdam-Rijnmond
Schiedamsedijk 95
Postbus 70032
3000 LP Rotterdam
telefoon (010) 433 99 66

www.jeugdmonitorrotterdam.nl